

POLJANSKI BATALJON IN AKCIJE POLJANSKE ČETE V LETU 1942

Osvobodilno gibanje na Gorenjskem, ki je bilo proti koncu leta 1941 izredno živahno in je prednjačilo pred vsemi slovenskimi pokrajinami, je v zimskih mesecih 1942 (po bitki v Dražgošah in tragediji dne 13. januarja 1942 na Mošenjski planini ter 19. januarja v Lipanci na Pokljuki) močno uplahnilo in se tudi z nastopom pomladi nikakor ni moglo prav oživeti in razmahniti. Vzrok temu je bil brez dvoma v veliki meri strašen nemški teror, ki ga je okupator po množični vstaji prebivalstva decembra 1941 v Poljanski dolini, v Bohinjskem kotu in v zgornjesavski dolini ter po bitki v Dražgošah še posebno zaostрил. Hoteli so streti odpor prebivalstva in uničiti partizane. Partizani so v zimskih mesecih 1942 zaradi silnega mraza in visokega snega morali prenehati z akcijami in napadi na sovražnika, ki so se poprej vrstili drug za drugim. Pobuda, ki so jo prej imeli partizani, je prešla na nemško stran. V taki situaciji so Nemci proti koncu zime in v zgodnji pomladi uspeli prizadejati partizanom na Gorenjskem nekaj bolečih udarcev in hudih izgub. Dne 11. marca 1942 so kolone SS policije obkolile in napadle pri Jamniku pri Sv. Ožboltu Loško četo, pri čemer je pri preboju padlo 7 borcev, med njimi komandir čete Janez Bernik-Valjhun. Dne 21. marca so Nemci obkolili partizansko skupino, ki je taborila na gozdni jasi pod vasjo Vinharje. Pri tem napadu je padlo 7 partizanov, enega ranjenega pa so ujeli. Nato so 27. marca na Planici nad Crngrobom napadli vod Selške čete, pri čemer je padlo 15 partizanov, med njimi član CK KPS in Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet tovariš Stane Žagar in komandir čete Matija Udvanč-Vajs. Ob napadu dne 17. aprila v Udenborštu in potem dne 21. in 22. aprila 1942 v Okrogelski jami je pretrpela hude izgube tudi Kokrška četa. Od skupno 13 borcev jih je 8 padlo, 4 pa so bili ujeti, le eden se je rešil.

Vse to je hromilo ponovni razmah narodnoosvobodilnega gibanja in OF na terenu. Razen tega pa so ob decembrski vstaji odšli v pretežnem delu v partizane tudi aktivisti in organizatorji OF, ki so bili poprej iniciatorji in nosilci aktivnosti na terenu. Po njihovem odhodu je nastala praznina in je marsikje presahnila obstoječa organizacija OF. Gestapu je uspelo v prvih mesecih leta 1942 zajeti in aretirati tudi znaten del aktivistov in organizatorjev OF, ki so ob vstaji še ostali na terenu ali pa bili od vodstva poslani in zadolženi, da še naprej delujejo v organizaciji OF na terenu. Z aretacijo le-teh je uspelo gestapu skoraj povsem razbiti obstoječo in doslej dokaj široko razpredeno organizacijsko mrežo OF na Gorenjskem. Ker je večina organizatorjev OF odšla v partizanske enote, številne druge pa je aretiral gestapo, je zaradi tega tudi skoraj povsem zamrlo organizirano politično delo na terenu, kar se je potem spomladi 1942 med drugim odražalo še posebej v sorazmerno majhnem odzivu prebivalstva za vstop v partizane.

Nemško poveljstvo je v območjih, kjer so se pojavljali partizani, postavilo vrsto novih postojank in močno okrepilo že obstoječe, da bi onemogočilo ponovni

razvoj in polet narodnoosvobodilnega gibanja na Gorenjskem in da bi partizane dokončno uničilo. Tako je spomladi 1942 v območju Poljanske doline na razdalji komaj 30 kilometrov od Škofje Loke do Žirov oziroma Sovodnja bilo razvrščenih kar devet postojank, in sicer: Gabrk, Poljane, Gorenja vas, Leskoviča, Sovodnj, Fužine, Žiri, Lučine in Črni Vrh. Posebno močne so bile v letu 1942 postojanke v Poljanah, Gorenji vasi in Črnem Vrh, v katerih je bilo nastanjenih po okrog 100 mož policije in žandarmerije, v Poljanah in Gorenji vasi pa občasno tudi do dvesto in več mož. Močni sta bili tudi posadki v Žireh in Lučinah, v katerih je bil razen žandarmerije in obmejne policije (financarjev) nastanjen tudi nemški gradbeni bataljon s tehnično pomožno službo, ki je ob italijansko-nemški meji izsekaval stometrski obmejni pas in postavljaj žične ovire in minska polja. Veliko vojaštva je bilo vedno tudi v bližini Škofje Loke. Julija 1942 pa so Nemci postavili v Poljanski dolini še dve novi postojanki, in sicer v Javorjah in na Gabrški Gori. Slednjo so zaradi partizanskih napadov kmalu umaknili.

Podobno je bilo tudi drugod po Gorenjskem, zato so Nemci lahko zelo hitro zbrali velike sile, tudi nekaj tisoč mož, in jih uporabili za napade na partizane, kakor hitro so jih odkrili ali kakorkoli bili obveščeni o njihovem pojavu. Nemške patrulje so stalno križarile po vaseh in gozdovih, da bi odkrile in napadle ter uničile partizane.

Hkrati s temi ukrepi pa je nemška propaganda neprestano poudarjala, da so njihove redarstvene sile »bandite«, kot so imenovali nas partizane, že skoraj povsem uničile in da bodo Gorenjsko v kratkem povsem očistile »roparskih komunističnih tolp«, kakor so tudi nazivali partizanske enote, nato se bosta v deželo zopet vrnila red in mir. Hkrati pa je nemška propaganda prebivalstvo opozarjala na »brezsmiselnost« odpora ter ga svarila pred podpiranjem »banditov« in sodelovanja z njimi in pri tem grozila z najostrejšim kaznovanjem in »trdotami«, ki bodo neusmiljeno zadele tiste, ki tega ne bi upoštevali. Z vsem tem so hoteli Nemci še bolj zastrašiti prebivalstvo in še povečati vtis silne in nepremagljive nemške vojne sile, kajti pričakovali so, da bodo partizani z nastopom lepšega vremena zopet začeli z borbenimi akcijami in napadi na njihove sile, kar so hoteli za vsako ceno preprečiti. Ukrepi, ki naj bi prikazovali nemške vojne sile, so prebivalstvu tudi dokazovali, da imajo partizane vsekakor za resne in nevarne nasprotnike. To so partizanske enote Nemcem kasneje tudi neprestano dokazovale. Kajti brž, ko je skopnel sneg, so se partizanske čete ponovno zbrale, se uredile in pripravile za nove boje in spopade s sovražnikom ter le-te začele nemudoma izvajati, čeprav so bile tedaj partizanske sile na Gorenjskem dejansko dokaj šibke in maloštevilne. Na vsej Gorenjski je bilo ob začetku pomladi 1942 vsega le sedem partizanskih čet oziroma bolje rečeno četic, saj so šteje do največ 30 borcev. Zaradi lažjega prezimovanja in manjše nevarnosti, da bi jih sovražnik odkril, so bile čez zimo posamezne čete razdeljene na dve in tudi več manjših skupin. Vse pa so spadale v sestav Cankarjevega bataljona. Nekaj teh skupin je prebilo zimo tudi na območju sedanje občine Škofja Loka. Iz teh skupin so se v marcu in aprilu 1942 formirale Selška, Loška in Poljanska četa.

Zaradi strašnega nemškega vojaškega pritiska in terorja se tedaj niso izpolnili upi in pričakovanja, da se bodo z nastopom pomladi začele ponovno hitro večati in množiti partizanske enote z množičnim prilivom novih prostovoljcev in partizane. Tako pa je bil priliv novih borcev v partizane v mesecih marec in april resnično dokaj skromen. V nastajajočo Poljansko četo so se v tem času vrnili predvsem tisti borci — domačini, ki so zimo prebili razkropljeni po raznih

zatočiščih in krajih, deloma tudi preko meje v tedanji Ljubljanski pokrajini v Polhograjskih Dolomitih. K nastajajoči Poljanski četi je 18. marca 1942 prišla iz Dolomitov skupina okrog 20 borcev, med katerimi je bilo nekaj Ljubljančanov, drugi pa so bili večinoma Gorenjci, ki so se bili zatekli poprej pred Nemci v Ljubljano. Pretežni del teh prostovoljcev je nameraval nadaljevati pot preko Selške doline in Jelovice na jeseniško območje kot okrepitev tamkajšnjih partizanskih enot. Pot pa je kasneje nadaljevalo le pet borcev. Dne 21. marca zjutraj so namreč Nemci skupino, ki je taborila na gozdni jasi pod vasjo Vinharje, obkolili in napadli, pri čemer so ubili sedem borcev, enega pa ranjenega ujeli. Ostali so se potem vrnili v Dolomite ali pa se priključili v Loško četo; med temi je bil Josip Logar-Pajo (kasneje Božo) iz Šiške. Nekoliko boljši je bil v tem času priliv novih borcev v Loško četo. V to četo, ki je bila tedaj pri kmetu Jamniku pri Sv. Barbari, je že sredi februarja 1942 prispela iz Dolomitov pod vodstvom Janeza Bernika-Valjhuna iz Medvod prva partizanska smučarska enota, 12 borcev po številu. V tej enoti sta bila poleg Janeza Bernika med drugimi tudi Miran Sever-Nace in Stane Starc-Janušik (kasneje Fazan). Kmalu po prihodu je bil Janez Bernik postavljen za komandirja Loške čete, kar je bil do svoje smrti 11. marca 1942. Tega dne so kolone SS policije obkolile in napadle Loško četo, ki je bila na osamljeni kmetiji pri Jamniku pri Sv. Barbari. Pri preboju iz obkoljene kmetije je padel komandir čete Janez Bernik-Valjhun in z njim še šest borcev. Za njim je komandir čete postal Stane Starc-Janušik. Kljub tej hudi izgubi pa je Loška četa postopoma naraščala in se pomnožila z novimi prostovoljci.

V marcu in aprilu so prišli v Loško četo iz Škofje Loke in okolice Niko Kavčič-Gorazd, Janez Bradeško-Taras, Stane Konstantin-Borut, Marjan Masterl-Brenko, Anton Savnik in še nekaj drugih, malo kasneje pa še Franc Bradeško-Janušik. Iz območja Medvod pa so v tem času v Loško četo prišli Karel Notar-Kovač, Janez Kallan-Kosec, Avgust Barle-Radovan (kasneje Ambrož) in Stanko Barle-Dore (kasneje Savo), nekaj kasneje pa še Jože Triler-Marko in Miha Burgar-Svejk. Iz Ljubljane pa so marca in aprila prišli v Loško četo Josip Logar-Pajo (kasneje Božo), Anton Potočnik-Vojteh, Janez Kmet-Mirko (ta je bil kasneje nekaj časa v Poljanski, potem pa v Selški četi), Miran Torkar, Branko Torkar-Slobodan in Gregor Zupan-Sulc (zadnja dva sta bila ob koncu maja dodeljena v Poljansko četo) ter Marjan Borštinar-Tarzan in verjetno še nekaj drugih, o katerih pa nimam podatkov. V Selško četo pa sta aprila 1942 prišla Rok Celar-Nande in njegov brat Jože Celar-Ralec (ta je kasneje prostovoljno odšel v Cankarjev bataljon, ki je domoval pod Stolom oziroma Karavan-kami).

Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet je računalo pomladi na ponovni razmah narodnoosvobodilnega gibanja in z naredbo z dne 4. aprila izvedlo reorganizacijo partizanske vojske na Slovenskem. S tem odlokom je odredilo, da se iz dotedanjih samostojnih in nepovezanih čet in bataljonov povsod, kjer to dopuščajo možnosti, v najkrajšem času formirajo večje enote pod imenom »odred« z odrednim štabom na čelu. Z naredbo je nadalje določilo, naj se na slovenskem ozemlju postopno, vzporedno z rastjo partizanskih čet, formira 13 odredov, med njimi Gorenjski, Kokrški in Koroški, ki se združujejo v grupe odredov. S to naredbo je odredilo tudi, da se na teritoriju Slovenije formirajo 4 grupe odredov z grupnim štabom na čelu. Skladno s tem je odredilo, da Prva grupa (to je gorenjska grupa odredov) vključuje Gorenjski, Kokrški in Koroški odred. Nobenega od teh odredov pa tedaj še ni bilo. To nalogo so dobili v izvedbo štabi grup odredov, ki so bili imenovani s posebno naredbo Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, prav tako z dne 4. aprila 1942. S to naredbo je bil

za komandanta I. grupe odredov imenovan Jože Gregorčič-Gorenjc, dotedanji komandant gorenjskega pokrajinskega štaba, za njegovega namestnika pa Viktor Ločan, to je Lojze Pečnik, ki pa dejansko kasneje na to dolžnost ni bil postavljen. Za političnega komisarja I. grupe odredov pa je bil imenovan Gregor Požar, to je Lojze Kebe-Štefan, do tedaj komisar gorenjskega pokrajinskega štaba.

Tako je bila iz obstoječih partizanskih čet na Gorenjskem, ki so dotlej spadale v sestavo Cankarjevega bataljona, formirana I., to je gorenjska grupa odredov, katere operativno področje je obsegalo celotno Gorenjsko in zahodni del Slovenske Koroške. Jože Gregorčič-Gorenjc in Lojze Kebe-Štefan sta takoj po imenovanju za komandanta in komisarja I. grupe odredov formirala iz Cankarjeve čete pod Stolom oziroma Karavankami in Prešernove čete, ki je bila na Pokljuki, nov I. bataljon I. grupe odredov, prav tako imenovan Cankarjev bataljon. Takoj za tem pa sta formirala, tudi že v aprilu, nov II. bataljon I. grupe odredov ali tako imenovani Poljanski bataljon. Ta je bil seveda neposredno podrejen štabu I. grupe odredov. Hkrati sta imenovala tudi štab Poljanskega bataljona. Zatem pa sta se lotila formiranja dveh odredov, in sicer Kokrškega in Gorenjskega. Najprej sta v juniju formirala Kokrški odred z dvema bataljonoma, nato pa v juliju Gorenjski odred, prav tako z dvema bataljonoma. Poveljstvo dotedanjšega I., to je Cankarjevega bataljona, je postalo štab novega Gorenjskega odreda. Prvi novoformirani bataljon Gorenjskega odreda, ki se je še naprej imenoval Cankarjev bataljon in sta ga tvorili prva in druga četa prejšnjega Cankarjevega bataljona, formiranega aprila 1942, je operiral na levem bregu Save pod Stolom do Radovljice, drugi bataljon Gorenjskega odreda, imenovan Prešernov ali tudi Pokljuški bataljon, pa je operiral na območju Pokljuke in Jelovice. Ta bataljon je bil formiran iz prejšnje 3. čete Cankarjevega bataljona, formiranega aprila 1942, in iz okrog 20 borcev, ki mu jih je poslal štab I. grupe odredov v okrepitev. Ti borci so bili večinoma prostovoljci iz Ljubljane, ki so bili poslani na Gorenjsko.

Za komandanta aprila 1942 formiranega Poljanskega bataljona je bil imenovan španski borec Jože Krajc-Žakelj, komandant je bil le krajši čas, saj je bil že kmalu v začetku junija razrešen in poslan na novo dolžnost v Gorenjski odred; za komandanta Poljanskega bataljona pa je bil postavljen Stane Starc-Fazan, do tedaj komandir Loške čete; za političnega komisarja pa Maks Krmelj-Matija, tedaj sekretar rajona Škofja Loka, ki je zajemal Škofjo Loko s širšo okolico in Poljansko ter Selško dolino. Poljanski bataljon je imel tri čete: Selško, Loško in Poljansko. Operativno področje Poljanskega bataljona je bilo zelo obširno. Obsegalo je ves desni breg Save z območji Šentvida, Medvod in Škofje Loke s širšo okolico ter celotno Poljansko in Selško dolino. (Operativno področje je torej omejevala Sava med Kranjem in Ljubljano. Segalo je od Save preko Sorškega polja, Križne gore in Mohorja na Jelovico ter potem preko Ratitovca proti Petrovemu Brdu na staro jugoslovansko-italijansko mejo in ob tej mimo Blegoša, Leskovic in Sovodnja do Žirov, nato pa ob novi nemško-italijanski meji mimo Lučin po obronkih Polhograjskih Dolomitov mimo Topola proti Šentvidu nad Ljubljano do Save.)

V pismu z dne 24. aprila 1942 je politični komisar I. grupe odredov Lojze Kebe-Štefan obvestil Jožeta Krajca-Žaklja in Maksa Krmelja-Matijo, ki sta bila tedaj, kot mi je dejal tovariš Krmelj, komandir in komisar Poljanske čete, da sta imenovana za komandanta in komisarja II. bataljona I. grupe odredov. Obvestil ju je tudi, da je za intendanta bataljona imenovan Jaka Flego, ter ju

hkrati seznanil o spremembah in funkcijah v poveljstvih čet. Sporočil je, da bataljon sestoji iz treh čet, ki naj štejejo od 50 do 60 borcev. Četa ima dva voda — vod ima dve desetini. Sestave poveljstev čet in vodov:

Poveljnik prve čete (Selške) je Franc Biček-Bruno, politkomisar pa Boris Ručigaj. Poveljnik prvega voda je Polde Ravnikar, politkomisar pa Tone Nartnik-Črnic. Poveljnik drugega voda je Jože Golob, politkomisar pa Jože, z opombo tisti, ki je doma iz Stražišča (menim, da je mišljen Jože Krmelj-Škrbec, doma s Planine nad Horjulom, kot tovarniški delavec pa je do odhoda v partizane decembra 1941 bival v Stražišču — bil je član KP).

Poveljnik druge čete (Loške) je Stane Starc-Janušik, politkomisar pa Justin Dolinar-Adam. Poveljnik prvega voda je Božič (menim, da je mišljen Jaka Božnar), politkomisar pa Franc Kavčič-Veljko. Poveljnik drugega voda je Franc Štular-Ilija, politkomisar pa Gašper Dolinar.

Poveljnik 3. čete (Poljanske) je Pavle Peternel, (ki za to imenovanje ni zvedel, ker je 28. aprila padel pri napadu na nemški avtomobil pri Brodeh; za komandirja čete je bil potem postavljen Janez Pohleven), politkomisar je Vinko Oblak. Poveljnike in politkomisarje vodov v tej četi določita komandant in komisar bataljona (za prvo in drugo četo je te določil oziroma postavil štab grupe sam).

Tako je bila izvedena organizacija novoformiranega Poljanskega bataljona in vse tri čete v njegovi sestavi so takoj začele z vojaškimi akcijami. To je bilo potrebno, da bi porasla samozavest in borbenost prebivalstva, ki sta bila zaradi udarcev, ki so jih med zimo in zgodnjo pomladjo Nemci prizadejali partizanskim enotam, močno omajana. Da ponovno razgibamo prebivalstvo in pripravimo množično vstajo, s katero je računalo vodstvo osvobodilnega gibanja, in da pridobimo potrebno orožje, so bile potrebne predvsem pospešene in učinkovite vojaške akcije. Tarče naših napadov so bile predvsem manjše sovražnikove patrulje in motorna vozila. Ker so bile partizanske enote številčno šibke, se ni kazalo lotiti vojaških akcij širšega obsega. Zato se je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet tedaj odločilo poslati na Gorenjsko večje število prostovoljcev iz Ljubljane, ki so spomladi 1942 množično prihajali v partizane v Dolomite. Tako sta proti koncu maja in ob začetku junija prišli na Gorenjsko dve večji skupini borcev iz Ljubljane, skupno okrog 120, ki so bili potem dodeljeni v okrepitev posameznih čet oziroma bataljonov. Te ljubljanske prostovoljce so iz Dolomitov privedli preko meje kurirji najprej v Loško četo, kjer je bila potem izvedena razdelitev le-teh v posamezne enote. Precejšnje število teh prostovoljcev je bilo dodeljenih v vse tri čete Poljanskega bataljona, preostali pa so bili poslani naprej v okrepitev drugih partizanskih enot na Gorenjskem, to je v Gorenjski in Kokrški odred.

V našo Poljansko četo, v kateri sem bil tedaj, je bilo po doslej ugotovljenih podatkih dodeljenih 27 prostovoljcev iz Ljubljane (verjetno pa niso zajeti še vsi Ljubljančani), približno enako število je bilo dodeljenih tudi v Loško in Selško četo. V Poljansko četo so bili dodeljeni naslednji Ljubljančani: Stane Babnik-Nande, Franc Bajt-Bojan, Engo Ciuha-Matjaž, Jože Černič-Kostja, Albin Debevec-Zdravko, Bogo Flander-Klusov Joža, Dušan Gruden-Gavrik, Dane Jamnikar-Simon, Marijan Jamnikar-Luka, Jukič Ante-Mato, Ivan Klemenčič-Zane, Janez Kopač-Boštjan, Zdravko Kržišnik-Tine (kasneje Bajtar), Bogomir Lukman-Bogo, Vinko Magister-Vinko, Zdravko Marušič-Zivko, Drago Nahtigal-Dado, Ive Osredkar-Stipe, Alojz Podobnik-Svejk, Stane Pustovrh-Skobec, Bogomir Starc-Karamazov, Branko Torkar-Slobodan, Alojz Voje-Alvo, Gregor Zupan-Sulc, Branislav Žigon-Sokol, Drejče (identifikacija ni uspela) in Luka (identifikacija ni uspela).

V juniju pa je bilo v Poljanski četi od domačinov naslednjih 32 borcev:

Rafael Buh-Ježev (kasneje Rafal), Poljane; Miha Demšar, Predmost; Peter Demšar, Zadobje; Franc Galičič, Hotovlja; Jože Galičič-Luka (kasneje Marko), Hotovlja; Valentin Hren-Ključec, Zadobje; Pavle Inglič-Bar, Gorenja vas; Adolf Kalan-Muki, Zabja vas; Alojz Kokalj-Mojzes, Hotovlja; Albin Mlakar-Bine, Gorenja vas; Anton Oblak-Švedre, Gorenja vas; Vinko Oblak, Nova vas, Žiri; Franc Oman, Hotovlja; Janez Pohleven, Črni Vrh; Martin Pohleven, Kremenik; Anton Podobnik-Žakelj, Žiri; Anton Peternel-Igor, Delnice; Jože Peternel-Mitja, Delnice; Jože Platiša-Gašper, Hotovlja; Pavle Platiša-Todorov, Hotovlja; Jože Rupar-Očka, Poljane; Pavle Rih-taršič-Rajko, Poljane; Valentin Rihtaršič-Jurček, Poljane; Gregor Rupnik-Groga, Srednja vas; Pavle Rus-Boljševik, Hotovlja; Janez Šubic, Bukov Vrh; Dominik Stibelj, Javorje; Nace Uršič-Nikolaj, Hotovlje; Janez Žakelj-Anžon, Stara vas, Žiri; Milan Žakelj-Žirovnik, Stara vas, Žiri; Pavle Žakelj, Stara vas, Žiri; Gregor Rupar-Groče, Srednja vas.

Dne 1. avgusta 1942 so bili mobilizirani in vključeni v Poljansko četo še naslednji štirje novi partizani: Janez Močnik-Lisjak, Volaka; Ivan Pelipenko, Jelovica pod Blegošem; Jože Pelipenko, Jelovica pod Blegošem; Janez Pintar, Gorenje Brdo.

V Loško četo pa so bili maja in junija 1942 po doslej zbranih podatkih dodeljeni naslednji Ljubljancani: Ludvik Blažica-Gubec, Franc Jernejc-Milče, Lovro Kos-Lovro, Franc Kovač-Brico, Peter Kušar-Luka, Rudi Lukman-Rudi, Matija Pečenik-Jazbec (julija je bil dodeljen v Selško četo, ob koncu avgusta pa v Prešernov bataljon na Pokljuki), Ciril Tepina-Veverica (kasneje Ivko), Jože Tepina-Franjo in Ivan Založnik-Vanjo. (Bilo je še nekaj drugih Ljubljančanov, pa ne vem za njihova imena.)

V Selško četo pa so bili maja in junija poleg doslej še neugotovljenih dodeljeni tile Ljubljancani: Janez Kmet-Mirko, Franc Kurat-Kos, Radko Osredkar-Tedi, Savo Osredkar-Ciro, Franc Resnik-France in Mirko Sušteršič-Franc Logar.

Resnici na ljubo moram povedati, da smo gorenjski partizani — vsaj v naši Poljanski četi — sprejeli novodošle partizane iz Ljubljane sicer z veseljem, vendar pa z določenim nezaupanjem. Motila nas je predvsem njihova mladost in vojaška neizvežbanost, saj večina med njimi še ni služila vojske in tudi ni imela izkušenj v borbi z Nemci. Zaradi tega smo spočetka, ko smo se zglašali pri naših zaupnikih in na raznih kmetijah, le-te poimenovali z ilegalnimi imeni, prav tako pa tudi razne prehode in križišča, po katerih smo se običajno gibali, zato da bi kdo izmed partizanov iz Ljubljane, če bi ga Nemci po nesrečnem naključju ujeli, ne mogel izdati naših sodelavcev in povedati krajev in prehodov, kjer smo se gibali. Vendar smo nezaupanje, zaradi njihove borbenosti in junaštva pri prvih spopadih z Nemci in zaradi tovarištva, ki so ga gojili med seboj in z nami domačini, kmalu premagali in med nami so se razvili najbolj pristrčni in zaupni tovariški odnosi, ki so prerasli v trajno in najgloblje prijateljstvo. S ponosom ugotavljam, da nikoli niso klonili pred sovražnikom. Mnogi, lahko rečem večina teh borcev — prostovoljcev iz Ljubljane, so zgubili življenje v borbah in spopadih z Nemci. Tisti pa, ki so bili po nesrečnem naključju ujeti, pa so se dostojno zadržali pred sovražnikom in niso klonili pred nobenim, še tako hudim pritiskom, da bi izdali našo skupno stvar.

Ko je Poljanska četa, katere komandir je bil tedaj Janez Pohleven, dobila te okrepitve, je bila izvedena delna reorganizacija čete oziroma se je četa organizacijsko dokončno oblikovala s formiranjem prvega in drugega voda, katerih vsak je imel po tri desetine. Ive Osredkar-Stipe, bivši jugoslovanski mornariški oficir — poročnik korvete, je bil imenovan za vodnika prvega voda, za politdelegata v tem vodu pa je bil postavljen Tone Oblak-Švedre. Poveljstvo prvega voda v tej zasedbi pa je bilo zelo kratkotrajno. Politdelegat Tone Oblak je padel dne 26. junija 1942 ob napadu na postojanko Črni Vrh, vodnik Ive Osredkar pa je

bil tedaj razrešen dolžnosti poveljnika voda in postavljen za vojaško-strokovnega svetovalca v prvem vodu. Za novega poveljnika prvega voda sem bil postavljen jaz, Tone Peternel-Igor, za politdelegata v tem vodu pa Pavle Žakelj iz Žirov. Za vodnika, to je poveljnika drugega voda, pa je bil postavljen Pavle Inglič-Bar, za politdelegata v tem vodu pa Franc Galičič.

Po okrepitvi s prostovoljci iz Ljubljane so naša Poljanska četa, Selška in še zlasti Loška četa še odločneje nadaljevale z raznimi vojaškimi akcijami, ki so jih sicer že tudi poprej izvajale. Tako je ob koncu maja 1942 borbena pobuda zopet prišla v naše roke. S stalnimi napadi in borbenimi podvigi smo namreč prisilili nemške enote, ki so bile vso zimo in zgodnjo pomlad v ofenzivi, v defenzivo. Več zaporednih napadov, v katerih so imeli večje izgube, je bilo Nemcem dovolj resno opozorilo, da je oprezanje za partizani in patroljiranje z majhnimi enotami za njih silno nevarno. Zato so kmalu spremenili taktiko. Poprej so namreč stalno pošiljali na vse strani manjše patrolje, ki so križarile po vaseh, raznih prehodih in gozdovih ter neprestano oprezale za nami in nas napadale. Ko pa smo številčno okrepljeni in ob ugodnejšem vremenu prevzeli borbena pobuda partizani, so bile prav take manjše sovražnikove patrolje in enote v nevarnosti, da jih napademo in uničimo ali pa jim vsaj povzročimo večje izgube. Zato so nato začeli patroljirati in zasledovati partizane le z dobro oboroženimi in močnimi enotami, ki so redkokdaj štele izpod 30—40 mož. To je bilo po eni strani za nas koristno, ker smo jih lažje opazili in spremljali njihove premike in gibanje ter se jih lažje izognili, če naše sile niso bile zadostne. Manjša je bila tudi možnost, da iznenada napadejo naša taborišča. Po drugi strani pa je bilo s tem tudi nam veliko teže, da bi take enote potolkli in pridobili njihovo, nam tako potrebno orožje. Tako so se potem v juniju naše akcije in napadi na sovražnika kar vrstili, enkrat tu, drugič tam, vedno pa precej daleč stran od taborišča čete, da se nismo po nepotrebnem izpostavljali koncentriranim napadom sovražnika. Manjše skupine naše čete, ki so te akcije in napade izvajale, so tako imele večji manevrski prostor. Vse to se je dogajalo na raznih krajih operativnega področja naše čete, ki je obsegalo domala vso Poljansko dolino, in to nekako od Brodov do Žirov oziroma do tedanje italijansko-nemške meje, ki je segala od Blegoša mimo Žirov in Lučin po obronkih Dolomitov nekako do Črnega Vrha nad Polhovim Gradcem. Enako se je dogajalo tudi v operativnem področju Loške čete, ki je segala od Črnega Vrha ob meji do Šentvida do Save in potem ob Savi preko Sorškega polja do Križne gore in dalje preko Lubnika do Gabrške gore. Območje Selške doline z jugovzhodnim delom Jelovice in Ratitovcem je bilo operativno področje Selške čete, ki je tudi izvajala vojaške akcije in se spopadala s sovražnikom.

Vse te akcije smo izvajali v smislu navodil poveljstva I. grupe odredov oziroma Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, da je treba na vsak način tudi na Gorenjskem ustvariti pogoje za ponovno množično vstajo ter začeti z osvobajanjem posameznih krajev in področij in z mobilizacijo v partizane. Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet je menilo, da so dane vse možnosti za množično vstajo na Gorenjskem, da bi lahko poleg že obstoječih partizanskih enot nastale še nove in močnejše enote, ki bi bile sposobne uresničiti naloge splošnega operativnega načrta vojaških akcij na Gorenjskem, kajti menili so, da na Gorenjskem lahko izvedemo in realiziramo naloge, zadane štabu I. grupe odredov z naredbami z dne 4. in 12. aprila 1942 o reorganizaciji partizanskih enot in formiranju novih številčno močnih odredov na Gorenjskem. S

tem v zvezi je Glavno poveljstvo tudi sklenilo, da del borcev pošlje iz Ljubljanske pokrajine v pomoč in okrepitev partizanskih enot na Gorenjskem, zato je prišlo torej ob koncu maja in v začetku junija 1942 na Gorenjsko okrog 120 prostovoljcev iz Ljubljane. Glavno poveljstvo je z naredbo z dne 29. aprila 1942 dalo štabu I. grupe odredov tele naloge: Postavi naj močne zasede (50—70 borcev na vsako) na prelaza Jezersko in Ljubelj ter na najbolj primernem kraju tudi ob železniški progi Področca—Jesenice in ob cesti Kranjska Gora—Jesenice. Naloga teh zased je bila, da onemogočijo prehod sovražnikove oborožene sile na Gorenjsko, medtem pa naj preostale partizanske enote začnejo čistiti teren od tedanje italijansko-nemške meje proti Koroški in Štajerski. Po tej naredbi naj bi bili v prvi etapi očistili teritorij na desnem bregu Save, v drugi etapi pa naj bi bila sledila obkolitev in zasedba Škofje Loke, Kranja in Radovljice. Drugo etapo akcije naj bi izvedli skupaj z enotami I. in II. (Štajerske) grupe odredov, ki so že tudi dobile isto nalogo. Začetek akcije bi morali pripraviti v 15 dneh. Vemo pa, da je II. grupa odredov prišla na Gorenjsko šele v začetku julija.

Iz navedenega vidimo, da so ocenili, da se dogodki in vstaja na Gorenjskem lahko odvijajo enako, kot v sosednji Ljubljanski pokrajini, kjer je tedaj osvobodilno gibanje doživljalo silen vzpon. Po vesteh, ki sta nam jih prinašala iz Dolomitov naša kurirja, borca Poljanske čete Janez Šubic, Narigarjev iz Bukovega Vrha, in Valentin Hren-Kljukec iz Zadobja pri Lučinah, naj bi bili tedaj partizani v Ljubljanski pokrajini osvobodili vrsto krajev in tudi širša področja. Te vesti so nam bile v spodbudo ter so nam razžarevale borbenost in vlivale pogum. Kar požirali smo jih, pa naj so bile še tako neverjetne. Kurirja sta nam pripovedovala, kaj vse se dogaja v Dolomitih, na Notranjskem in Dolenjskem, pod Krimom in drugod. Med drugim sta nam dejala, da italijanska vojska zapušča pod partizanskim pritiskom ne samo manjše in izpostavljene, temveč tudi močne in večje postojanke, da partizani napadajo Ljubljano itd. itd. Jasno je, da za vsem tem nismo hoteli zaostajati tudi mi gorenjski partizani. Po takih novicah iz Dolomitov in Dolenjske smo še z večjim žarom odhajali v akcije z upanjem, da bomo kmalu tudi mi uspeli osvoboditi posamezne kraje in z mobilizacijo razširiti svoje vrste. Z namenom, da bi ustvarili na terenu ustrezno vzdušje in razpoloženje prebivalstva in ga pridobili za množično vključitev v partizanske vrste, so skoraj vsakodnevno odhajale iz taborišča čete manjše ali večje skupine v razne vojaške pa tudi prehranjevalne akcije. Prehranjevalne akcije smo izvajali zato, da smo nabrali potrebne zaloge hrane in se potem lahko posvetili izvajanju vojaških akcij. Največ akcij smo izpeljali v času, ko smo imeli taborišče na Brdarskem kuclju, to je v hribu med Vinharji in Kremenikom. Iz enega izmed stražarskih mest pri tem taborišču se je videlo naravnost pred nemško postojanko v farovžu v Poljanah. Iz tega stražarskega mesta smo podnevi opazovali, kako so odhajale ali prihajale v nemško postojanko posamezne patrolje in enote. Nemcem se še sanjalo ni, da je partizansko taborišče tako rekoč pred njihovim nosom. V to taborišče smo prišli nekako ob koncu prvega tedna v juniju in bili v njem dobre tri tedne. Poprej pa smo dobra dva tedna imeli taborišče v Zlatem vrhu, in sicer pod njegovim z gozdom obraščenim zahodnim grebenom nekaj kilometrov vzhodno od Lučin v masivu Ovčjega hriba.

Iz taborišča v Zlatem vrhu sta nekega zgodnjega jutra v začetku junija odšli dve s puškomitraljezoma oboroženi skupini v akcijo na mejo med Lučinami in Črnim Vrhom, kjer sta vsaka na že prej odrejenem kraju napadli pripadnike

nemškega delavskega, to je gradbenega bataljona in tehnične pomožne službe, ki so pod zaščito nemške obmejne policije ob tedanji nemško-italijanski meji gradili žične ovire in polagali minska polja. Z gradnjo teh ovir so hoteli Nemci preprečiti ali pa vsaj močno otežiti partizanskim enotam prehajanje iz Dolomitov na Gorenjsko ali obratno. Razen pripadnikov nemškega delavskega bataljona, ki je bil nastanjen v Žireh, so pri tem delu pomagali tudi civilisti — domačini, ki jih je na to delo poslal nemški delovni urad (Arbeitsdienst). Tretja, z enim puškomitraljezem oborožena skupina pa je tedaj pod vodstvom Pavla Ingliča-Bara odšla v zasedo k cesti na Trebiji, da bi pričakala, napadla in uničila nemški policijski avtomobil ali pa morebiti nemške kurirje na motorju s prikolico, ki so se skoraj vsakodnevno vozili po dolini. Ta patrulja tedaj ni imela sreče, ker se pričakovano osamljeno nemško motorno vozilo ni prikazalo, pač pa je po cesti prišla močna nemška policijska kolona pod varstvom dveh oklopnjakov, ki sta vozila pred kolono in za njo. Zaseda je sicer udarila z mitraljezom v sredino kolone, vendar se je morala potem hitro umakniti pred preveliko nemško premočjo. Kot smo zvedeli kasneje, pri tem napadu ni bil ubit noben nemški policist, pač pa sta bila dva ranjena.

Več uspeha pa sta imeli skupini, ki sta šli v akcijo na mejo. Ti skupini sta z nenadnim napadom iz zasede udarili po nemških vojaki, ki so prihajali na delo, in njihovi zaščiti ter jih razpršili in pognali v beg. Pri napadu sta obležala dva Nemca, več pa je bilo ranjenih. Ker so se Nemci pri begu takoj pomešali med civiliste, to je med mobilizirane oziroma na to delo poslane delavce, sta skupini prekinili s streljanjem, da ne bi zadeli nedolžnih domačinov, zaposlenih pri tem delu. Po umiku Nemcev sta skupini požgali kole, ki so bili pripravljene za razpenjanje žice, kolobarje bodeče žice pa skotalili v kotline in brezna. Preden sta se skupini umaknili iz prizorišča napada, sta tam raztrosili lističe s partizanskimi parolami oziroma s parolami Osvobodilne fronte. Na primerna mesta pa sta izobesili liste papirja, na katerih so bila napisana opozorila mobiliziranim delavcem, naj ne nadaljujejo s tem delom, ker se bodo sicer izpostavljali smrtni nevarnosti, kajti z napadi bomo nadaljevali, dokler ne bodo prekinili dela. Pozivali smo jih, naj se vključijo v partizanske vrste. Da bi opozorila podkrepili, smo izvedli podobno akcijo kakšen teden kasneje pod neposrednim vodstvom komandirja čete Janeza Pohlevna. Kljub temu, da pri teh napadih Nemcem nismo povzročili večjih izgub v moštvu, je bil dejanski uspeh akcij popoln, kar se je odrazilo v tem, da v tistem območju Nemci vse do jeseni 1942 niso nadaljevali z delom pri postavljanju žičnih ovir in minskih polj.

Isti večer, ko je komandir Janez odšel z večjo skupino drugič v akcijo na mejo, sem tudi sam šel s svojo desetino in dvema puškomitraljezoma v drugo akcijo. (To akcijo med Hotavljami in Gorenjo vasjo podrobneje opisujem v posebnem prispevku v tem letniku Loških razgledov). Čeprav napad ni povsem uspel, predvsem pa ne tako, kot smo predvideli, pa je vendar močno vplival na okoliško prebivalstvo in okrepil njegovo borbena zavest, saj je bil sredi dopoldneva komaj pol kilometra od nemške postojanke v Gorenji vasi, v kateri je tedaj bilo okrog 250 do 300 nemških policajev.

Dne 18. junija zvečer pa je komandir Janez odbral večjo skupino borcev z dvema puškomitraljezoma. S to skupino je potem naslednje jutro napadel avtobus, ki je vozil na progi Žiri—Škofja Loka. Napad je bil izveden v Maharjevi grapi med Fužinami in Selom pri Žireh. Iz Brdarskega kuclja nad Vinharji, kjer smo taborili, smo šli zvečer mimo Sv. Urbana na Dolenje Dobrave, kjer

smo prečkali cesto Gorenja vas—Lučine, potem pa po travnikih in poljskih poteh proti zaselku Lajše. V Lajšah smo se zglasili v kmetiji pri Čadežu, kjer smo dobili informacije o situaciji, nato pa smo nadaljevali pot proti mestu napada. Spotoma smo se ustavili pri neki hiši v Kladju, kjer smo dobili sekiro, žago in vrvi. Od tu smo se približali Maharjevi grapi, kjer smo polegli in počakali jutra. Ob svitu smo se približali cesti in na kraju, kjer cesta napravi oster ovinek, ki je bil določen kot kraj napada, zlezli v strm breg nad cesto. S svojo skupino in enim puškomitraljezom sem zavzel položaje na obronku nad cesto v smeri proti Selu, na drugi strani ovinka v smeri proti Fužinam pa je isto napravil tovariš Bar. Komandir Janez pa je medtem odbral dve smreki, kateri so potem z vrvmi oziroma žico privezali ob drugo drevje v bregu in potem smreki odžagali, da sta nagnjeni obviseli v zraku nad cesto. Napeto in v največji tišini smo prisluškovali, kdaj bomo zaslišali rohnenje avtobusa. Ko je velik rdeč avtobus končno pripeljal v ovinek, je za to določen borec presekala vrvi, da je smreka padla pred avtobus, isto je naredil tudi drugi borec in druga smreka je padla na cesto za avtobusom. V tistem hipu je komandir Janez zavpil: »V imenu slovenske partizanske vojske pozivam, da vsi pridete z dvignjenimi rokami iz avtobusa! Civilisti naj se umaknejo nazaj, nemški vojaki pa naj ostanejo na mestu in se predajo!«. V avtu je zašumelo in nastala je zmešnjava. Kot smo ugotovili potem, so bili v avtobusu poleg drugih potnikov štirje nemški financarji ali vojaki iz delavskega bataljona. Prestrašeni potniki so med pririvanjem zrinili in takorekoč spehali pred nas nemške vojake. Od teh so trije vsi zbegani planili v jarek za cesto in poskusili zbežati. V tistem je zarohnel mitraljez in počile so puške in vsi trije so mrtvi obležali na cesti. Četrti Nmec pa je planil nazaj in se pomešal med ljudi. Ob tem je zavpila neka ženska in padla na tla. Takoj smo prenehali streljati, kar je Nmec izkoristil in planil pod cesto v grmovje in nam ušel. Komandir Janez je potnike v kratkem govoru seznanil s cilji partizanske borbe in OF in jih pozval k sodelovanju ter naročil, da pomagajo v nogu ranjeni ženski in jo spravijo k zdravniku. Ugotovili smo, da je ranjenka Justina Kržišnik, kmetica, po domače Kamšca iz Bukovega Vrha, ki je bila pri svojih sorodnikih nekje pri Žirem na obisku in se je z avtobusom vračala domov. Razen borcev, ki so bili ob cesti v zasedi kot zaščitnica v smeri proti Žirem oziroma proti Fužinam, so vsi ostali na hitro pregledali avtobus in začeli odnašati, kar je bilo vrednega. Dobili so nekaj zabojev čevljev in precejšnjo količino surovega masla. Maslo so deloma strpali v nahrbtnike, deloma pa nosili kar pakiranega v zaboječkih. Tudi zaboje s čevlji smo kar pakirane nesli v breg. Tovariš Bar je medtem z nekaj borci začel razbijati avtobus. V kanti je našel nekaj bencina, ki ga je polil po notranjosti avtobusa in potem vrgel vanj bombo. Počilo je in avtobus se je vžgal. Drugi so se medtem s plenom že umikali po hribu navzgor. Preden smo se umaknili, je komisar pregledal še žepe padlih Nemcev in v njih poleg dokumentov dobil tudi nekaj pisem. Medtem so se kraju napada po drugi strani Sore bližali nemški žandarji iz postojanke na Fužinah in začeli na slepo z vso silo streljati proti nam. Zato smo se čim hitreje umaknili po strmini proti Kladju in Žirovskemu Vrhu. Ker smo se bali, da bi nam presekale pot nemške enote iz Gorenje vasi in Žirov ter nas dobile v klešče, smo zaboje s čevlji na hitro skrili v grmovju in jih zadelali s praprotjo in vejami, da smo lahko hitreje napredovali proti Žirovskemu Vrhu v zavetje. Ko smo prispeli tja, je že sijalo toplo sonce, ki je prej popilo jutranjo meglico. Ko smo na z grmovjem obraščeni jasi sredi gozda na Žirovskem Vrhu počivali,

smo slišali nemško vpitje in ukaze ter posamezne strele pušk in treskanje bomb, ki so jih Nemci, ki so nas zasledovali, lučali v grmovje, da bi se na ta način zavarovali pred partizanskim napadom. S policijskimi psi so odkrili zaboje s čevlji in odnesli naš plen. Niso pa mogli kljub hitri intervenciji rešiti avtobusa, ki je popolnoma zgorel na kraju napada.

Takoj naslednje jutro pa je skupina borcev drugega voda pod poveljstvom tovariša Bara z mitraljezcem Binetom Mlakarjem iz Gorenje vasi napravila zasedo v ridah na cesti Gorenja vas—Lučine in pričakala ter napadla nemško policijsko patroljo in jo pognala v beg, pri čemer je bil en policist ranjen. Istega dne, to je v soboto 20. junija 1942, smo s stražarskega mesta taborišča na Brdarskem kuclju opazili pod nami v Hotoveljski grapi nekaj voznikov, ki so v spremstvu policije nekaj peljali. Komisar in komandant bataljona tovariša Matija in Fazan, ki sta bila tedaj pri naši četi, sta z daljnogledom ugotovila, da kolona verjetno pelje hrano za nemško posadko v Črnem Vrhu. Takoj sta sklicala zbor čete in s komandirjem hitro zbrala večjo skupino, ki naj to kolono napade in jo uniči ali vsaj nažene v beg Nemce, ki so kot zaščita spremljali voznike; pri tem naj po možnosti zapleni hrano in drug material, naložen na vozovih. Kolikor hitro smo mogli, smo sredi dopoldneva tekli po travniku pod Planinškovo kmetijo v Kremeniku proti sedlu, kamor pripelje krajevna pot iz Hotovlje proti Črnemu Vrhu. Ko smo vsi zadihani pritekli na sedlo, ki je nad Stržinarjevo domačijo v Kremeniku, smo lahko ugotovili samo, da smo prepozni. Kolona nas je prehitela in je bila tedaj že previsoko nad nami. Kolikor hitro smo mogli, smo tekli po bližnjicah proti Pasji ravni v upanju, da bomo kolono prehiteli in ji postavili zasedo ob poti pod Pasjo ravnijo. Kot bi Nemci slutili, da jim nekaj grozi ali pa so nas morda celo opazili, so strašno hiteli in priganjali voznike, naj vozijo čim hitreje. Tako smo tudi na Pasjo ravan prišli prekasno. Šli smo v bojnem redu za kolono in čakali, da pride na primerno mesto za naš napad. Ko je kolona prišla na čistino že v neposredni bližini Črnega Vrha, smo kljub temu, da je bila med nami in Nemci velika razdalja, z vsem ognjem udarili po Nemcih, ki so spremljali kolono. Pri tem napadu je bilo ranjenih nekaj Nemcev in ubit konj, ki je peljal poln voz hrane, pri čemer se je voz zvrnil in se zvalil po bregu v grapo pod Črnim Vrhom. Ob prevračanju voza so se strgale vreče z moko in v oblakih prahu je voz obstal spodaj v grapi, drugi vozniki in Nemci pa so oddirjali proti Črnemu Vrhu. Ker smo menili, da se bo patrolja, ki je vozove spremljala, še isti dan po isti poti vračala v Poljane, smo ji na primernem mestu pod Pasjo ravnijo postavili zasedo, vendar zaman, ker jih ni bilo. Kasneje smo zvedeli, da so se ob mraku pod varstvom teme čez Valterski Vrh in Log vrnili v svojo postojanko v Poljanah. Zvedeli smo tudi, da je bil ubiti konj last kmeta, po domače Drnovška iz Bukovega Vrha.

Ker smo pričakovali, da nas bodo Nemci zaradi tega napada drugi dan, v nedeljo 21. junija 1942, iz raznih smeri zasledovali v območju Bukovega Vrha in Pasje ravni, je komandir Janez že v soboto zvečer odbral tri patrolje, da morajo biti ob jutranjem svitu pripravljene za odhod. Drugo jutro, ko se je zdanilo, je vsaki patrolji ukazal, da odide v določeno zasedo in napade Nemce, ki bodo morda šli po tisti poti v hajko za partizani. Patroljo, ki je zasedla pot, ki pelje iz Lučin v Črni Vrh, je vodil komandir sam. Jaz sem dobil nalogo, da s svojo desetino napravim zasedo v gozdu ob poti pod Bukovim Vrhom, ob tako imenovani Koroški poti, ki pelje iz doline na vrh. Tretjo zasedo je postavil tovariš Bar ob poti iz Hotovlje v Kremenik. S svojo desetino sem čakal v zasedi brez-

uspešno do približno tretje ure popoldne, nakar smo se vrnili v četno taborišče. Tudi ostali skupini oziroma zasedi sta tisti dan čakali zaman.

Dva dni kasneje pa je manjša skupina pod vodstvom vodnika prvega voda Iveta Osredkarja-Iveta napadla blizu Eržena v območju Golega vrha delovno skupino nemškega gradbenega bataljona in tehnične pomožne službe in jo nagnala v beg, ko je izsekavala stometrski obmejni pas in gradila vzdolž meje žično pregrado. V tej akciji je bil puškomitraljezec moj brat Jože, s partizanskim imenom Mitja, njegova pomočnika pa Franc Oman iz Hotovlje in Janez Žakelj-Anžon iz Žirov.

Ob teh dogodkih in spopadih s sovražnikom in našim dobrem in borbenem razpoloženju je sredi junija 1942 začel štab bataljona po direktivah in navodilih, ki jih je dobil od štaba I. grupe odredov, pripravljati načrt za postopno osvoboditev Poljanske doline. V veri, da se bo to uresničilo, smo izvežbani vojaki novince vadili v vojaških spretnostih, da bomo res prava vojska, ko bomo vkorakali v osvobojene kraje, kjer bo treba takoj vzpostaviti vojaško oblast in izvesti mobilizacijo. Iz sestave čete so že bili predvideni posamezni funkcionarji in drugi borci za poveljniška in komisarska mesta vseh nivojev, ki naj bi jih prevzeli ob izvedeni mobilizaciji mož in fantov v osvobojenih krajih. Žal pa so to bile le sanje. Povem pa naj, da se nam je ob takem zanosu pri izvajanju načrta o postopnem osvobajanju Poljanske doline dne 26. junija 1942 skoraj posrečilo likvidirati in zavzeti močno nemško postojanko v Črnem Vrhu, kjer je bilo tedaj v župnišču in šoli nameščenih nad 90 Nemcev.

Po operativnem načrtu za osvoboditev Poljanske doline, ki ga je izdelal štab Poljanskega bataljona, je Selška četa dobila z naredbo tega štaba z dne 22. 6. 1942 nalogo, naj napade in blokira ter zasede močno nemško postojanko v Poljanah. Takoj po zavzetju postojanke naj bi vzpostavili vojaško oblast ter v Volči, Poljanah in Hotovlji mobilizirali vse za borbo in delo sposobne može in fante ter jih po možnosti oborožili z zaplenjenim orožjem, druge pa z raznim orožjem. Vodstvo čete je imelo z odločbo natančno odrejene nadaljnje naloge s tem, da naj se četa v primeru, če ne bi zaradi prevelikega nemškega pritiska bilo mogoče držati v svojih rokah osvobojenih Poljan, umakne proti Martinj Vrhu. S podobno naredbo pa je Loška četa dobila nalogo blokirati s prekopavanjem in zasekami cesti Škofja Loka—Poljane in Škofja Loka—Blegoš ter ob teh cestah postaviti zasede, ki bi napadale in zadrževale sovražnika, če bi ta prodiral iz Škofje Loke v pomoč napadenim postojankam v Poljanah in Črnem Vrhu. Loška četa je dobila tudi nalogo, da prekine vse telefonske zveze iz Škofje Loke v Poljane in Črni Vrh ter da postavi zasedo tudi na kolovozu iz Bodovelj na Črni Vrh. Poljanska četa pa je z naredbo štaba Poljanskega bataljona z dne 25. junija 1942 dobila nalogo napasti in zavzeti nemško postojanko v Črnem Vrhu ter tam takoj vzpostaviti vojaško oblast in izvesti mobilizacijo. Takoj po likvidaciji postojanke v Črnem Vrhu naj bi Poljanska četa napadla in likvidirala tudi postojanko v Lučinah ter tudi tod vzpostavila vojaško oblast in izvedla mobilizacijo. Ob močnem nemškem pritisku naj bi se četa, vključno s svojimi oddelki, ki bi bili v zasedenih postojankah v Črnem Vrhu in Lučinah, umaknila na Pasjo ravan in tam zavzela položaje. Z likvidacijo teh dveh postojank na meji z Ljubljansko pokrajino v Dolomitih, bi bila ustvarjena možnost prehajanja partizanskih enot iz Dolomitov preko Poljanske in Selške doline ter Jelovice proti industrijskim centrom Gorenjske — Kranju in Jesenicam. Omenjene pismene naredbe posameznim četam sta s polnim imenom

podpisala komandant in komisar bataljona tovariša Stane Starc in Maks Krmelj (prej Hotimir Branko ali pa Matija Poljanc).

Po takih smernicah je potem napad na postojanko Črni Vrh izvedlo nekaj nad 40 borcev Poljanske čete ob sodelovanju voda (okrog 20 borcev) 1. čete 4. bataljona Notranjskega odreda. Ta vod je imel nalogo z zasekavanjem in prekopavanjem blokirati cesto iz Polhovega Gradca v Črni Vrh ter tako preprečiti, da bi s te strani prišli Nemci na pomoč napadeni postojanki v Črnem Vrhu. Borci Poljanske čete smo v noči na 26. junij najprej uničili oziroma prekinili nemške telefonske zveze iz Črnega Vrha s postojankami v Lučinah, Poljanah in Škofji Loki, potem pa v okrilju teme v zgodnjih jutranjih urah obkolili župnišče in šolo, v katerih so bili nameščeni Nemci, ter se na nekaj mestih tema stavbama približali in utrdili v oddaljenosti 50 do 100 metrov. Prvi vod je zavzel položaje nad župniščem pri cerkvi, drugi vod pa v polkrogu nad šolo. Puškomitraljezec Mitja je s svojim pomočnikom zlezel v rogovile lipe pod pokopališčem, tovariš Todorov pa je zavzel položaj v kotanji ob poti še bliže župnišču. V drugem vodu pa se je puškomitraljezec Bine iz Gorenje vasi s svojima pomočnikoma utrdil sredi njive pšenice, 60 do 80 metrov nad šolo. Položaje so obložili s skalami. Bine je prinesel večjo skalo in jo namestil pred svoj zaklon, dve pa še ob strani. Tudi ostali borci so določene položaje utrdili s kamenjem ali poiskali zaklone za ustreznim drevjem in drugim primernim kritjem. Ko se je zdanilo, smo namerili puške in 4 puškomitraljeze na sleherno okno, lino in vrata, za katerimi bi utegnili tičati Nemci. V napetosti in živčnosti smo čakali, kdaj se bo začelo. Menili smo, da bo nemško poveljstvo zjutraj najprej poslalo patrolje s telefonisti popraviti ponoči prekinjene telefonske zveze z ostalimi postojankami v soseščini. Dogovorili smo se, da z bojem začnemo tedaj, ko bo patrolja padla v našo zasedo ob poti iz Črnega Vrha proti Kovskemu in Bukovemu Vrhu, kakšnih 600 do 800 metrov iz Črnega Vrha. Računali smo s tem, da bo nemško poveljstvo napadeni patrolji takoj poslalo vso možno pomoč v smeri napada. V trenutku, ko bi nemška posadka privrela iz župnišča bziroma šole v zbor, bi mi udarili z vsem orožjem po njej. Okrog pol šestih zjutraj so prišli iz župnišča štirje nemški vojaki, noseč kolobarje žice in telefon, z njimi vodja (verjetno oficir), ki jim je dajal navodila. Vse smo imeli na muhi svojega orožja in bi jih bili nedvomno pokosili s prvimi rafali in streli iz pušk, toda zaradi drugačnega povelja tega nismo smeli storiti. Čakali smo, kdaj bo naša zaseda ob poti izpolnila svojo nalogo. Toda zatajila je, kar se nam je kasneje kruto maščevalo, kajti ti Nemci so kasneje popravili pokvarjene telefonske zveze in privedli pomoč. Kmalu za telefonisti je prišla iz župnišča mitralješka trojka in se napotila po poti proti cerkvi, proti nam. Sedaj nismo smeli več čakati. Prva sta z mitraljezom udarila Mitja in Todorov, kateremu so se bili Nemci približali že na kakšnih 10 metrov. Dva Nemca sta takoj obležala, tretji pa je padel, se hitro obrnil in stekel nazaj proti župnišču, a so ga za stavbo pokosile naše krogle. Hkrati so začeli Nemci streljati na naše položaje skozi okna in vrata. Takoj smo osredotočili ogenj na sleherno okno ali lino, povsod kjer koli se je pokazala kakšna glava ali puška oziroma mitraljez, smo vse prevrnili. Nemci so besno streljali po naših položajih, vendar previsoko. Ker smo ugotovili, da je mitralješka trojka na lipi in za njo preveč izpostavljena, prav tako tovariš Todorov, so dobili povelje, da se pod kritjem drugega puškomitraljeza in ognja iz pušk premestijo više za obzidje pokopališča, kar jim je uspelo.

Nekaj podobnega se je dogajalo pri drugem vodu naše čete, ki je napadel šolo. Po skoraj osem ur trajajoči borbi smo (po podatkih, ki jih je objavilo poveljstvo italijanskega korpusa v Ljubljani) tedaj ubili 27 nemških policistov in žandarjev, vsaj toliko pa je bilo verjetno ranjenih. Mitraljezec drugega voda Albin Mlakar-Bine je iz svojega zaklona sredi njive kosil Nemce in tako med dopoldnevom med drugim pobil tri nemške mitraljezce. Največ preglavic mu je delal tisti, ki je streljal iz šole s strojnico; zadel ga je v trenutku, ko je ta menjal nabojnik. S kratkimi rafali je prisilil Nemce, da so morali streljati več ali manj na slepo. Pri tem je čakal ugodnega trenutka in zadel tiste strelce v šoli, ki so mu bili najbolj nevarni. Na ta način je med njimi pobil kar tri mitraljezce. Tudi sam je imel od nemških krogel, ki so ga oplazile, razcefran suknjič na hrbtu in nekaj prask po koži.

Čeprav se je sredi dopoldneva skozi našo zasedo, ki je blokirala cesto iz Polhovega Gradca na Črni Vrh prebil nemški oklopnik s težkim mitraljezom, ki je, dokler je imel kaj municije, tolkel po naših položajih, nas ni uspel pregnati in prisiliti k umiku. Ko je brez municije nemočen obstal pred župniščem, so bile vanj usmerjene naše krogle, saj nismo dopustili posadki, da bi se umaknila v župnišče. Drugi nemški oklopnik, ki je hitel na pomoč posadki v Črnem Vrhu, pa je naletel na mino in se prevrnil, tako da je bil tudi ta onesposobljen za boj. V takem vzdušju in zanosu smo se okrog enih popoldne že pripravljali na juriš, da bi z bombami napadli postojanko v župnišču tedaj, ko bi nas zopet prekrila megla, ki se je valila iz doline, in jo zavzeli. Isto nalogo je imel tudi drugi vod, ki bi se pod kritjem Binetovega mitraljeza in megle približal šoli in jo z jurišem osvojil. Tisti dan je namreč okrog enajstih dopoldne začelo deževati, in je zato prizorišče boja občasno zajela megla. Tedaj pa je k nam prihitel kurir z obvestilom, da prihaja posadki v Črnem Vrhu v pomoč močna nemška kolona, in nas že poskuša obkoliti. Medtem so nas Nemci že napadli. Pri tem je skupina, ki se nam je prikradla za hrbet, že ubila politdelegata Toneta Oblaka-Švedreta, ki je izza ene izmed lip na obronku hriba pod cerkvijo nažigal po Nemcih v župnišču. V drugem vodu pa je tedaj padel Nace Uršič-Nikolaj, doma s Hotavelj.

Da so se Nemci prebili v Črni Vrh in nas napadli, je bila krivda Selške čete, ker ni izpolnila povelja, in napadla nemško posadko v Poljanah, zaradi česar je pretežni del nemške policije odhital iz Poljan na pomoč napadeni postojanki v Črnem Vrhu. Zelo uspešno pa je opravila svojo nalogo Loška četa, ki je z zasedami in prekopavanjem cest uspela skoraj vse dopoldne z ostrimi spopadi zadržati napadajoče Nemce, da bi se prebili proti Poljanam oziroma Črnemu Vrhu.

Po napadu na Črni Vrh pa je štab bataljona odredil, naj vodstvo čete pošlje v Dolomite osem ali devet borcev — dobrih poznavalcev terena, ki bodo kot vodniki privedli čez mejo enote II., to je slavne Štajerske grupe odredov. Vodstvo čete je tedaj od štaba bataljona dobilo tudi naročilo, naj trenutno prekine z vojaškimi akcijami in se usmeri z vsemi močmi v prehranjevalne akcije ter pripravi na raznih krajih zaloge živil za lastne potrebe in predvsem za potrebe enot druge grupe. V začetku julija 1942 so se v spopadih z Nemci prebile čez mejo na naše območje enote II. grupe odredov, ki naj bi pri svojem pohodu čez Gorenjsko proti Štajerski, pomagale našemu bataljonu osvoboditi Poljansko in potem še vsaj zgornji del Selške doline in tako odprle pot partizanskim enotam iz Dolomitov proti gorenjskim industrijskim središčem. Z njimi smo sprva nadaljevali s prehranjevalnimi akcijami in zbirali zaloge živil. Potem

pa smo začeli z diverzantskimi in vojaškimi akcijami, v katerih so posamezne manjše enote sredi dneva tako rekoč pred očmi nemške policije rušile telefonske drogove, prekopavale in zasekavale ceste in uničevale komunikacije ter napadale nemške patrulje. Navedene akcije so se odvijale v okviru operativnega načrta, ki sta ga ob sodelovanju štaba Poljsanskega bataljona pripravila štaba I. in II. grupe odredov.

S prihodom II. grupe odredov na naše območje se je življenje v naših taboriščih povsem spremenilo. Konec je bilo poprejšnje tišine in stroge konspiracije, ki sta bila važna pogoja za našo varnost. Po prihodu II. grupe pa so po gozdovih odmevale harmonike in pele sekire. Moram reči, da je nam gorenjskim partizanom to sicer ugajalo, saj je v nas vzbujalo vtis velike moči in neustrašenosti borcev in enot II. grupe, vendar pa nas je hkrati skrbelo, kakšne bodo posledice te brezskrbnosti. Zato smo opozarjali vodstva enot II. grupe na možne posledice in na nujnost večje konspiracije. Zaradi tega so se nam pomilovalno nasmehovali in nas imeli za strahopetce, čeprav so naša dejanja pred njihovim prihodom govorila drugače. Ko pa so se Nemci kaj hitro spravili z velikimi silami nad nas in nas začeli v raznih taboriščih obkoljevati in napadati, pri čemer so zlasti enote II. grupe pretrpele hude izgube, so se potem z nami posvetovali o vseh akcijah, ki so jih nameravali opraviti v sodelovanju z nami ali Loško četo.

Okupator je bil sedaj na višku svojih moči in vojaških zavojevalnih uspehov, saj je nemška soldateska prodirala proti Stalingradu in se bližala Krimu. Da bi zatrli narodnoosvobodilno gibanje in partizanstvo na Gorenjskem, je 25. junija 1942 državni vodja SS in šef nemške policije Heinrich Himmler ukazal višjemu vodji SS in policije XVIII. vojnega okrožja SS Gruppenführerju in Generalleitnantu Erwinu Rösenerju, naj pomiri Gorenjsko in Spodnjo Štajersko in naj pri tem ne izbira sredstev. Sredi julija 1942, ko je dobil močne okrepitve je Rösener začel z ofenzivo. Po nepopolnih podatkih iz zaplenjenih nemških arhivov so njegove sile na Gorenjskem tedaj šteje preko 10.000 mož, združenih v 12 policijskih in 6 vojaških bataljonih ter nekaj samostojnih četah. Opremljeni so bili s tanki, oklepnimi avtomobili in lahкими topovi. (Na Gorenjskem so tedaj bile naslednje policijske in vojaške enote: 10., 93., 171. in 181. rezervni policijski bataljon; 312., 316., 322. in 325. policijski bataljon; 18. policijski lovski gorski polk; 19. policijski polk in 322., 510., 857. in 921. »Landesschützen« bataljoni; 499. pehotni dopolnilni bataljon; 402. in 403. dopolnilna kolesarska četa; 2. in 3. žandarmerijska rezervna motorizirana četa »Alpenland«; težka četa »Alpenland« ter gorenjski smučarski odred na Bledu (2 četi).

Hkrati s pripravami na ofenzivo so potekali predhodni pogovori med nemškimi in italijanskimi civilnimi in vojaškimi funkcionarji. Tako se je šef civilne uprave za Gorenjsko dr. Friedrich Rainer 2. in 3. julija 1942 sestal v Celovcu z visokim komisarjem za Ljubljansko pokrajino Emilijem Graziollijem. Na sestanku sta se dogovorila o pripravah za skupno ofenzivo proti osvobojenemu ozemlju in partizanom. Razgovorom sta prisostvovala tudi Erwin Rösener in poveljnik redarstvene policije za Alpe predele generalmajor Brenner. Ta dva sta potem 12. julija obiskala komandanta XI. italijanskega armadnega zbora generala Maria Robottija v Ljubljani. Na tem sestanku so se natančneje pogovorili o sodelovanju v ofenzivnih operacijah in napravili skupen načrt akcije na partizanske sile v Sloveniji, s katerimi so hoteli partizane popolnoma in dokončno uničiti. Po tem načrtu so Italijani v Ljubljanski pokrajini začeli s svojo največjo vojaško akcijo, ki jo poznamo pod imenom Roška ofenziva; Nemci pa s

svojo ofenzivo na Gorenjskem, s katero so nameravali uničiti enote I. in II. grupe odredov. V sklop tega je spadala tudi velika nemška ofenziva na Blegoš v začetku avgusta 1942, katere nadaljevanje so bile kakšen teden kasneje »nemške očiščevalne akcije« na Jelovici.

Ob teh dogodkih so na sestanku dne 12. julija 1942 v taborišču na Remušah (najvišji vrh Gabrške gore), kjer so se takrat nahajali bataljoni II. grupe, štaba I. in II. grupe in predstavniki štaba Poljanskega bataljona, izdelali načrt za osvoboditev Poljanske doline. Po tem načrtu je Jankov, kasneje imenovan Kranjčev bataljon, ki je tedaj skupno s Poljansko četo domoval na Žirovskem Vrhju, imel nalogo ponoči 14. julija ob sodelovanju Poljanske čete napasti in likvidirati močno nemško postojanko v Lučinah. V tej postojanki je bilo tedaj v župnišču in šoli okoli 300 mož, od tega okrog 50 policistov, drugi pa so bili pripadniki nemškega delavskega oziroma gradbenega bataljona in tehnične pomožne službe, ki so gradili na meji žične ovire. Vsi so seveda bili oboroženi. Po uničenju posadke v Lučinah je dobil Kranjčev bataljon nalogo, da očisti teren in zavzame postojanke v vsem zgornjem delu Poljanske doline. Da bi Kranjčev bataljon vse to lahko izvedel, je bilo načrtno predvideno oziroma določeno, da medtem Simonov in Zdravkov bataljon — ki sta bila na Remušah, s sodelovanjem Loške čete napadeta nemški postojanki v Gabrku in v Poljanah, ju zavzameta in blokirata vse ceste in pota v Poljansko dolino in s tem preprečita Nemcem, da bi poslali svoje sile v pomoč napadenim postojankam v Poljanski dolini.

Nadaljnji razvoj dogodkov pa je bil precej drugačen. Nemci so že v popoldanskih urah 13. julija začeli obkoljevati partizanske enote, zbrane na Remušah. Te so sicer Nemce pričakale na položajih in njihov prvi naval odbile, vendar pa so potem premočne nemške sile ponoči sklenile obroč okrog partizanskih položajev. Zaradi tega je štab II. grupe ob zori 14. julija ukazal, naj se vsaka četa samostojno prebije skozi nemške linije in pride na Mladi vrh, kjer je bilo določeno zborna mesto. Vsem četam II. grupe so bili v pomoč dodeljeni vodniki — bodisi iz Poljanske ali iz Loške čete. V teh prebojih je padlo dokaj naših borcev, seveda pa tudi Nemcev. Izgube bi bile nedvomno veliko večje in preboji dosti težji, če ne bi bili Nemci prisiljeni med to operacijo precej svojih sil premakniti na območje Gorenje vasi in Lučin v pomoč napadeni postojanki. Napad na Lučine pa je potekal takole:

Glavnina Kranjčevega bataljona, okrepljena z vodom Poljanske čete, je okoli druge ure zjutraj dne 14. julija začela napad na postojanko. Trije vodi (sestavljani iz borcev Poljanske čete in Kranjčevega bataljona) pa so bili v zasedah. Prvi vod pod poveljstvom tovariša Stipeta je postavil zasedo na cesti Gorenja vas—Lučine; drugi vod pod mojim vodstvom je zasedel pot Lučine—Črni Vrh; tretji vod tovariša Bara pa je zasedel cesto Lučine—Suhi Dol (in Žiri). Vsakemu vodu je bila dodeljena puškomitralješka trojka. Najbolj se je izkazala zaseda na cesti Gorenja vas—Lučine, z nalogo preprečiti Nemcem po tej poti priti na pomoč napadeni postojanki v Lučinah. Mitraljezec v tej zasedi oziroma tega voda je bil Bine iz Gorenje vasi. Svoj zaklon je imel za velikim s travo obraščenim mravljliščem. S tega mesta je z drugimi borci, oboroženimi s puškami in bombami, več ur — vse do enajstih dopoldne zadrževal močno nemško kolono. V tem spopadu je Bine zbil policista na motorju in z rafalom uničil osebni avto z nemškimi oficirji, poškodoval oklepni avto, ki je prišel na pomoč, a se je ob manevriranju zvrnil pod cesto. Binetov položaj je potem začel z vso silo obstreljevati drugi oklepni avto, ki je kmalu za tem pripeljal na prizorišče spopada.

Ta je s teškim mitraljezom vžigal proti Binetu, da se je mravljišče, za katerim je tičal, hitro nižalo. Ko je nemški mitraljezec za trenutek prenehal s streljanjem, se je Bine s svojima pomočnikoma umaknil; pri tem je bil ranjen tovariš Pjoter, intendant Kranjčevega bataljona. Bitka za postojanko je trajala skoraj do poldneva. Nemci so se odločno branili in se iz obeh napadenih stavb ogorčeno borili. Ko sta prišla okrog enajstih dopoldne na pomoč dva oklepnika, so z njuno pomočjo skušali pregnati partizane s položajev, a jim ni uspelo. Ko so kmalu zatem obveščevalci sporočili, da se velika kolona Nemcev približuje vasi Zadobju in skuša napasti bataljon s hrbita, se je le-ta umaknil na nove položaje na Ovčjem hribu, ki so jih Nemci celo popoldne obstreljevali z minometi in topom. Medtem so iz bataljonske komande s kurirji sporočili nam, ki smo bili še v zasedah, naj se tudi mi umaknemo na položaje h glavnini na Ovčjem hribu. Na teh položajih smo bili do noči, potem pa smo na kratkem posvetu sklenili, da se prebijemo na Žirovski vrh, kjer smo imeli zaloge hrane. Bil sem v patrolji predhodnici, ko smo se po hudi strmini, kolikor mogoče tiho, spuščali v dolino Brebovnice. Čez cesto v dolini smo se prebili pri Šimcevi žagi, komaj dobrih 100 m od nemške zasede z oklepnikom, ki je bila za nekim ovinkom, kakor smo to ugotovili malo kasneje, ko je po cesti pripeljal nemški patroljni avtomobil. Patrolja predhodnica je na obeh smereh ceste, ki smo jo prečkali, postavila v zasedi dve mitralješki trojki, da je tako zavarovala prehod glavne kolone preko ceste. Nemška zaseda je bila tudi pri Šimcevi žagi, ki pa se je ob našem prihodu potuhnila in se skrila pod velik kup desek, kar nam je kasneje sporočil oziroma povedal našemu zaupniku v Gorenji vasi žandar iz te postojanke, ki je bil v tisti zasedi. Nemška zaseda je potem javila svoji komandi, da je šlo ponoči proti Žirovskemu Vrhu preko 300 partizanov, bilo pa nas je 180 do 200.

To obvestilo je bilo verjetno razlog, da so naslednjega dne, to je 15. julija Nemci obkolili Žirovski vrh z namenom, da uničijo in razbijejo vse partizane, ki so bili na njem. Da nas obkoljujejo nemške sile, so ugotovile naše patrolje že ob prvem svitu. Ker so nato naše izvidnice sporočile, da Nemci prodirajo z vseh strani, smo štabu bataljona predlagali, da se po jugovzhodnem obronku Žirovskega vrha poskusimo prebiti po gozdovih proti Golemu vrhu v okrilje gozdnate Zale. Štab bataljona je naš predlog sprejel in se odločil za preboj v predlagani smeri. Takoj smo krenili na pot z močno patroljo predhodnico in krilnima patroljama. Tako smo se potem s spretnim manevriranjem brez žrtev prebili preko Žirovskega vrha v Zalo. Tudi pri tem nam je pomagalo naključje. Kot sem že prej povedal in opisal, je naša Poljanska četa v mesecu juniju večkrat napadla pripadnike nemškega delavskega bataljona in tehnične službe ter obmejno policijo pri gradnji žičnih ovir in minskih polj na meji ter jih tudi večkrat razgnala in jih nekaj ubila ter ranila. Ti Nemci niso bili kdove kako borbeni. Po žirovskih aktivistih so v drugi polovici junija poslali naši četi pismo njihovega komandanta, v katerem je ta zatrjeval, da je tudi on nasprotnik nacionalsocializma in predlagal, naj jih ne napadamo, oni pa da ne bodo napadali nas. Iz prej opisanega razloga smo ob koncu junija prenehali začasno z vojaškimi akcijami, in ko je potem julija prišla preko meje II. grupa, smo jih zaradi drugih nalog resnično prenehali napadati. Zdi se, da je zaradi tega imel njihov komandant občutek, da smo predlagano premirje sprejeli. Ko smo se ob prebijanju premikali po grebenu Žirovskega vrha in se srečali z njegovo enoto, ki nas je opazila, je enoti ukazal umik na drugo stran. To je še isti večer sporočil našemu zaupniku v Žireh. Tako nismo padli v klešče nemških enot. Za hrbtom smo namreč imeli

s treh strani močne esesovske sile, ki bi nas potokle, če se ne bi bili uspeli mimo pripadnikov nemškega delavskega oziroma gradbenega bataljona umakniti na edino prosto stran, to je v Zalo.

Tega dne smo imeli le eno žrtev. Intendant Kranjčevega bataljona tovariš Pjoter si je sam vzel življenje. Ker je bil prejšnjega dne ranjen in ni mogel hoditi, smo ga pred premikom v Zalo spravili oziroma odnesli v skrito zavetje ob nekem potočku, ga oskrbeli s hrano in mu naročili, naj počaka in vzdrži toliko časa, da pridemo ponj. Nemci so ves dan s psi lazili okrog njega in odpo vedali so mu živci. Sprožil je ročno bombo, ki ga je ubila, da ni živ padel Nemcem v roke. Bilo je to blizu kmetije pri Zalešanu v Žirovskem Vrh, ki so jo Nemci s še eno kmetijo tisti dan požgali, družini pa odpeljali v zapor. SS policija je tisti dan prečesala ves Žirovski vrh. Pri tem je odkrila več skladišč z zalogami živil, ki smo jih nabrali z rekvizicijami v trgovinah v območju Žirov in na Hotavljah. Odpeljali so nam preko 700 kg moke in nekaj 100 kg masti in sladkorja. Ko smo se zvečer po dveh dneh brez hrane vrnili iz Zale, smo našli naša skladišča izpraznjena. Le v majhnemu dobro skritem in zakamufliranem skladišču, ki ga Nemci niso odkrili, je ostalo nekaj moke. Nismo pa imeli ne masti ne soli in zvečer so nam kuharji skuhalo neslan močnik, ki pa je nam kljub temu zelo teknil.

Naslednji večer sem po dogovoru s komandantom in komisarjem bataljona tovarišema Francem Poglajenom-Kranjcem in Jožetom Menihom-Rajkom odpeljal Kranjčev bataljon iz Žirovskega vrha. Na Dobravi smo prečkali cesto in potem nadaljevali pot proti Žabji vasi. Pri Šermu med Gorenjo in Srednjo vasjo smo prečkali Soro in potem šli proti Brdom, kjer sem preskrbel nekaj hrane. Proti jutru smo se utaborili na Petelinovem griču na Gorenjem Brdu. Tu smo v strogi tišini prebili naslednji dan. Lakoto smo tešili z obiranjem borovnic, ki so obilno rodile. Zvečer sem se zglasil pri Petelinu na Gorenjem Brdu, kjer mi je domača hčerka Micka dala nekaj hlebcev kruha in malo mesnine. Ko smo pojedli, sem bataljon odpeljal pod Malenskim vrhom proti Dolenjim Ravnam, kjer sem se ločil od tovarišev, ki so nadaljevali pot proti Blegošu. Poslovil sem se od komisarja Rajka, s katerim sva v kratkem skupnem življenju postala prijatelja. Videl sem ga zadnjič. Padel je 7. januarja 1943 skupno s svojim Pohorskim bataljonom na Osankarici na Pohorju. V tistih dneh sta v območje Blegoša prišla tudi Simonov bataljon (po poveljniku Janku Sekirniku-Simonu) in Zdravkov bataljon (po poveljniku Zvonku Trpinu-Zdravku). Nekaj dni kasneje pa je prišla v Blegoš tudi naša Poljanska četa.

Bataljoni II. grupe so se tedaj zbrali v Blegošu zato, da bi se od vsakodnevnih akcij in spopadov z Nemci nekoliko odpočili in se pripravili na nove boje. Tako bi se umaknili strahovitemu navalu velikih nemških policijskih sil. Nemci so skušali z vsakodnevnimi napadi razbiti poedine bataljone, ki so se nekaj časa deloma razbiti zadrževali v posameznih območjih Poljanske doline. Zato je prišla v Blegoš tudi naša Poljanska četa. Taborila je v zelo odmaknjenem predelu Blegoša nad vasjo Jelovica. Proti koncu julija pa je prišla v območje Mladega vrha tudi Loška četa. Čeprav je bilo bivanje v Blegošu namenjeno počitku, sta Poljanska in Loška četa imeli nalogo izvajati akcije v Poljanski dolini, da bi na ta način vezali nase čimveč nemških sil in s tem olajšali II. grupi premik preko Selške doline in Jelovice oziroma Gorenjske proti Štajerski. Da bi nas Nemci v taborišču ne presenetili in iznenada ne napadli, smo vsak večer poslali v izvidnico dve patrolji. Ena je šla proti Žetini in Javorjam, druga pa do

Hotavelj. Obe sta se potem v jutranjih urah vrnili v taborišče. S temi obhodi smo skušali dognati, kje in kako se gibljejo nemške patrulje in kje postavljajo svoje zasede. Ugotovili nismo nič posebnega. Zvedeli pa smo, da hodi njihova patrulja skoraj vsak dan iz žandarmerijske postaje v Javorjah proti Žetini. V petek 31. julija zvečer so odšle iz taborišča v akcijo tri skupine. Prva skupina je z enim puškomitraljezom šla proti Javorjam, kjer je postavila zasedo, da bi napadla žandarmerijsko patruljo, ki pa tisti dan ni prišla. Druga skupina je pod vodstvom tovariša Bara šla prav tako oborožena z enim puškomitraljezom v akcijo na mejo nad Leskovico pod Blegošem, kjer je napadla in razgnala nemško obmejno policijo (financarje), ki je varovala delavce pri izsekavanju stometrskega pasu in postavljanju žičnih ovir. Ta skupina je tedaj mobilizirala štiri domačine, ki so bili zaposleni pri tem delu. Tu so bili Ivan in Jože Pelipenko iz Jelovice pod Blegošem, Janez Močnik iz Volake ter lovski čuvaj Janez Pintar, po domače Vovšarjev iz Gorenjega Brda. Tretjo najmočnejšo skupino, oboroženo z dvema puškomitraljezoma, pa sem vodil sam. Šli smo mimo Čabrač in skozi Srednje Brdo ter potem pod Slajko proti cesti pri Trebiji. Cesto smo prečkali pri kamnolomu med Pogaro in Trebijo in šli potem po travniku ob Sori do zasilne brvi, kjer smo čez Soro prišli do nekega senika, potem pa smo se po hudi strmini vzpeli na hrib, iz katerega smo imeli namen izvesti akcijo. V gozdu pod neko manjšo kmetijo smo polegli in pričakali dne. Ko se je zdanilo, sem skupno s puškomitraljezcema, mojim bratom Jožetom-Mitjom in Ljubljancanom Ivanom Klemenčičem-Žanetom, ogledal položaj, da smo zbrali najugodnejše mesto za zasedo. Ker je bilo vrh hribčka nad mostom čez Soro pri Trebiji na vidnem mestu, smo se potem umaknili nekoliko više v okrilje grmovja in gozda ter čakali, da zaslišimo brnenje avtomobila, ki bi ga potem napadli. Skoraj vse dopoldne smo čakali zaman. Okrog dvanajstih pa so pripeljali trije osebni avtomobili po cesti iz Gorenje vasi, pred katerimi je vozil tovornjak poln esesovcev. Preden smo lahko zavzeli položaje, so nam zginili iz vidnega polja. Ker so peljali proti Žirem, smo sklenili, da jih pričakamo na položajih in napademo, ko se bodo vračali. Da bi pravočasno ugotovil, kdaj se bodo avtomobili vračali, sem šel po gozdu navzdol skoraj do ceste in prisluškoval. Okoli pete ure popoldne sem zaslišal brnenje. Z vso naglico sem tekel proti trojkama z mitraljezi v zasedi, da bi jih opozoril, naj se pripravijo. Ko so me videli, kako tečem, so takoj vedeli, da se avtomobili vračajo. Preden sem uspel zavzeti svoj predvideni položaj, je že pripeljal prvi avto. Brat Mitja je nemudoma usekal po njem z rafalom. Na nesrečo je mitraljez oddal samo pet, šest strelcev, potem pa se je naboj zataknil. Prvemu avtomobilu se ni zgodilo nič, le oficirju v njem so bile prestreljene hlače, šofer je divje pritisnil na plin in avto je šinil naprej po cesti. Že je pripeljal drugi avto, po njem je užgal z mitraljezom Žane ter ga z rafalom razbil, da se je zasukal in obstal na cesti. V tem je pripeljal tretji avto, se hitro ustavil in iz njega so poskakali Nemci ter skočili v cestni jarek v kritje. Medtem je Mitja že izvil zatakneni naboj in oba mitraljezca sta udarila po avtu in ga verjetno popolnoma uničila, ker se je kadilo iz njega. Tedaj pa se je malo za njim sunkovito ustavil tovornjak s policisti, ki so poskakali iz njega ter se takoj razvili v strelce in v neprenehnem streljanju šli v napad proti nam. Medtem so začeli našigati proti nam tudi iz bližnje nemške postojanke na Fužinah. Zato smo se začeli preko Kladja hitro umikati proti Žirovskemu vru. Tekli smo mimo žanjic, ki so žele pšenico, in srečali Kovšakovogospodinjo, ki jim je nesla malico. Rekla nam je, naj ne hitimo, ker se nas Nemci

bojijo in jih še ne bo tako hitro za nami. V skriti kotanji na Žirovskem vrhu smo počakali noči in se potem napatili proti Dobravi, kjer smo prečkali cesto, nato pa smo pri Šermu pri Srednji vasi šli čez Soro in potem proti Blegošu, kamor smo se vrnili 2. avgusta zjutraj. Spominjam se, da sta bila z nami v skupini brata Janez in Milan Žakelj iz Žirov.

Zaradi aktivnosti partizanskih enot so pričeli Nemci z veliko ofenzivo na Blegoš, in sicer v nedeljo dne 2. avgusta popoldne, končali pa so jo v četrtek 6. avgusta 1942. Ofenzivo so Nemci pripravili po podatkih ovaduhov, med katerimi je bil tudi Polde Krajner s partizanskim imenom Brzi iz Škofje Loke. Bil je kot bataljonski kurir v službi gestapa. Nemci so za to ofenzivo zbrali velike sile, po tedaj dobljenih podatkih od 8000 do 10.000 mož. Pretežni del teh sil je začel 2. avgusta 1942 očiščevalno akcijo na področju Blegoš—Javorje, kakor to navaja nemško poročilo z dne 4. 8. 1942. Imele so nalogo obkoliti in uničiti v Blegošu se nahajajoče partizanske enote, med njimi predvsem bataljone II. grupe, za katere so mislili, da so še v Blegošu. Akcija pa se Nemcem kljub njihovi strašanski premoči ni posrečila, deloma tudi zaradi srečnega naključja. Naša, to je Poljanska četa, ki je vsak večer poslala v izvidnico dve patrulji, in sicer eno proti Žetini in Javorjam, drugo pa na Hotavljje, je prva ugotovila, da se bližajo Nemci. Da prihajajo nemške kolone iz hotaveljske smeri proti Blegošu, smo zvedeli že okoli dveh zjutraj dne 3. avgusta. O tem nas je seznanila naša patrulja, ki je bila zvečer poslana v izvidnico proti Hotavljjam. Ko se je patrulja vsa upehana vrnila, je zamočala, da so Nemci že razmeroma blizu. Pri povratku iz Hotavelj se je patrulja namreč ustavila pri kozolcu kmeta Matije Likarja, po domače pri Jezgurcu v Čabračah, da bi se malo odpočila. Vsi so zaspali. Zbudili so se šele, ko so zaslišali nemško govorjenje in ugotovili, da se Nemci vzpenjajo že nad njimi proti Blegošu. Po bližnjici ob potoku so hitro stekli proti našemu taborišču. Dežurni in komandir sta takoj po dobljenem obvestilu vse zbudila z naročilom, da takoj spravimo svoje stvari v nahrbtnik in pridemo v zbor zaradi takojšnjega premika. Medtem je komandir poslal kurirja v četo Zdravkovega bataljona, ki je bila v Blegošu, da je zbirala ob nemških hajkah razkropljene borce iz bataljonov II. grupe, in pa v Loško četo z obvestilom, da iz Hotaveljske smeri prihajajo v Blegoš Nemci. Da se bližajo Nemci, je medtem Loška četa že sama ugotovila.

Med pripravami za umik smo na par mestih shranili zaloge hrane, ki je nisimo mogli vzeti s seboj. Medtem se je vrnila tudi patrulja, ki je bila zvečer poslana v izvidnico proti Javorjam. O bližajočih se Nemcih ni nič vedela. Pred odhodom smo v duplo debele bukve po dogovoru skrili pismeno obvestilo, da smo se zaradi nemške hajke premaknili, in navedli, kje je zborna mesto za tiste borce naše čete, ki so bili tedaj po raznih dolžnostih izven sestave čete. Zatem je četa iz taborišča nad Jelovico pod Blegošem krenila na pot v smeri Leskovice, da bi se umaknila preko meje na italijansko stran ali pa proti Davči. Pri tem premiku nas je zavedel vodič Janez Pintar iz Gorenjega Brda, ki je bil v partizane mobiliziran dva dni poprej. Čeprav je bil Pintar lovski čuvaj lesnega industrialca Heinricherja iz Trate pri Škofji Loki za revir v Blegošu in je v njem poznal vse stezice, nam je tedaj zatrjeval, da je zaradi megle izgubil orientacijo in da veče ne ve za pravo pot. V resnici pa je hotel uiti in se predati Nemcem, kar se je potem tudi zgodilo. Zato se je naša četa zatekla v skalovje v strme pečine pod Prvo ravnijo v Blegošu nad Volako, kjer je zavzela položaje, pripravljena sprejeti borbo. Ne da bi vedeli, se je v območje blizu nas dopoldne zatekla

tudi Loška četa in z njo četa Zdravkovega bataljona iz II. grupe. Ko se je megla razkadila, smo videli iz svojih položajev, kako se iz doline po vseh možnih smereh nemške kolone vzpenjajo v območje Blegoša in kako po obronkih in vzpetinah nad Volako in pri Leskovici nameščajo na položaje topove in mino-metalce. Šele tedaj smo spoznali, da je to ofenziva večjega obsega. Ko smo ugotovili, da z vseh strani prihajajo nemške kolone in da nam grozi obkolitev, smo se okoli 14. ure popoldne, ko smo pod nami in na obeh straneh naših položajev že slišali nemško vpitje, odločili za preboj preko Blegoša v smeri Davče. Menili smo tudi, da so Nemci šele na pobočjih, ne pa na vrhu Blegoša. Toda bilo je prepozno. Ob premiku smo trčili na treh straneh nastopajoče Nemce, zgoraj v Blegošu pa so bile vse naokrog njihove zasede. V kleščah nemških kolon in zased smo se znašli prav tedaj, ko smo se približali žičnim oviram jugoslovanske Rupnikove linije. Bili smo prisiljeni, da se v jurišu prebijamo preko teh ovir skozi nemške linije. Tedaj je padlo šest tovarišev: Stipe, Karamazov, Luka in Drejče ter naš kuhar Jože Rupar-Očka iz Poljan, ne spominjam pa se več imena šestega ob tem jurišu padlega borca.

Se odločnejši juriš je četa, ki je štela le še 36 borcev, izvedla pri Debeli peči v bližini Črnega kala pod Blegošem. Po preboju v jurišu preko žičnih ovir je v bojnem redu četa hitro prodirala po vzhodnem pobočju Blegoša proti Črnemu kalu. Nenadoma je kolona na povelje komandirja čete poglela po stezi, ki je vodila k veliki pečini, imenovani Debela peč, pod katero teče vojaška cesta s Črnega kala na Prvo ravan. Na cesti je bilo polno Nemcev, z obeh smeri pa so rohneli oklopniki in tovornjaki, ki so dovažali nemško vojaštvo in policijo. V trenutku smo sklenili, da se prebijemo z novim jurišem. S tovarišem Barom sva na vsako stran ovinka vrgla na cesto po dve bombi, medtem pa so drugi planili po drči navzdol proti cesti in vpili juriš, juriš; puškomitealjeza Mitja in Zane pa sta kar v teku tolkla po Nemcih pod seboj. Pri jurišu smo zagnali takšen hrup, da so Nemci očitno presenečeni in prestrašeni zaradi nenadnega juriša skušali zbežati v kritje ob obeh straneh ceste. Pri tem jurišu je obležalo na cesti več mrtvih in ranjenih Nemcev, vendar zaradi oklepnih vozil, ki so prihajala s strani, nismo mogli odnesti njihovega orožja. Oba oklopnika sta tolkla proti nam, vendar mnogo previsoko, ko smo po drči tekli navzdol v smeri proti Dolenji Žetini. Tudi s pehotnim orožjem so streljali previsoko in klestili drevje, da so padale po nas veje in listje. V besu so začeli valiti za nami debelo kamenje, ki je bilo nagraddeno ob ceti.

S tem jurišem smo se prebili preko ceste skozi nemško linijo v pobočje Blegoša proti Dolenji Žetini in se po kratkem oddihu najprej napotili po mladem, gosto zaraščenem gozdu v smeri proti Jelovici, potem pa se po neki z grmovjem obdani kotanji spustili navzdol proti Podblegošnikovi hiši. Naenkrat je bilo grmovja nenadoma konec in na njivi pod seboj smo zagledali kakšnih 60 Nemcev, od katerih je dobra polovica imela orožje zloženo v piramide in je kopala mitralješka gnezda in zaklone, ostali pa so bili s strojnicami v zasedah. Ker so vsepovsod naokrog mrgoleli Nemci, so borci odklanjali ponovni juriš, ki bi bil kljub morebitnim izgubam tedaj za nas najboljša rešitev, ker bi se bili z njim prebili iz območja Blegoša v okrilje Gore nad Malenskim vrhom. Toda priložnost smo zamudili. Ko smo tičali v kotanji, sta prišli na obeh straneh kotanje nam izza hrbita dve močni koloni Nemcev. Od teh so štirje Nemci prišli z grmovje, v katerem smo tičali, na potrebo. Dva od teh sta nas videla, vendar sta bila tiho in se potem ritensko umaknila iz grmovja. Da bi se izognili uniče-

nju, je četni komandir Janez, ko je bil o tem obveščen, odredil takojšen umik nazaj v Blegoš. To povelje smo hitro izvršili. Zadnji del naše kolone je bil od kotanje oddaljen komaj 50 metrov, ko so že z vseh strani nemški mitraljezi sipali ogenj v grmovje, vmes pa so oglušujoče pokale bombe.

Poljanska četa je tako zvalila za seboj glavnino napadajočih nemških sil, ker so Nemci menili, da se proti Žetini prebijajo vse v Blegošu se nahajajoče partizanske enote, med njimi tudi bataljoni druge grupe. K sreči pa je ob koncu julija večji del enot druge grupe že prešel preko Selške doline v Jelovico in je tako strahovita nemška vojaška sila v glavnem udarila v prazno. Ob začetku ofenzive je bila v Blegošu le prej omenjena četa Zdravkovega bataljona in pa 42 borcev Poljanske čete. Dopoldne 3. avgusta pa se je izpod Mladega vrha zatekla v Blegoš tudi Loška četa. Vsega skupaj je torej bilo ob začetku nemške ofenzive v Blegošu od 130 do 150 partizanov. Po našem umiku iz kotanje za Podblegošnikovo hišo nazaj v Blegoš so Nemci točno vedeli oziroma domnevali, kje smo. Ostanek popoldneva do noči smo prebili na vzpetini, ki je bila obraščena s smrekami in visokimi bukvami, blizu steze, ki pelje s Črnega kala proti Jelovici. Zavarovali smo se z zasedami in tiho ždeli v strogi pripravljenosti za spopad, če bi nas Nemci napadli. Iz tega trenutnega zavetja je bil dober pregled nad območjem pod Koprivnikom z vojaško cesto, ki vodi izza Mladega vrha proti Črnemu kalu in Blegošu. Začeli smo šteti tovornjake z vojaštvom, med njimi tudi oklopnike, ki so prihajali navzdol proti Črnemu kalu in potem nad nami po cesti proti Prvi ravni. V kratkem času smo jih našeli nad 70. Pri tem naj omenim, da je moja mama tisto dopoldne iz domačega dvorišča v Delnicah, iz katerega se je dobro videlo del vojaške ceste, ki pripelje izza Krivega Brda na Predole za Božičevim gričem in potem naprej proti Zaprevalu, v nekaj urah našela čez 120 vozil, ki so peljala po cesti proti Blegošu. Vsa ta sila se je zbirala nam za hrbtom. Nemci so nas tisto popoldne začeli sistematično obkoljevati in so okoli nas, ne da bi mi to vedeli, kopali zaklonišča in mitralješka gnezda. Tako se je potem v poznih popoldanskih urah 3. avgusta strnila okoli naše čete velikanska nemška sila, razporejena v petih obročih, nadaljnji šesti obroč pa je potekal od Črnega kala ob poti proti Žetini in dalje preko Hleviš in Gorenjih Ravni proti Malenskemu Vrhju.

Ko se je popolnoma znočilo, smo zopet krenili v smeri proti Jelovici z namenom, da se prebijemo proti Volaki in Kopačnici. Po tihem in v precejšnjem razmaku smo se pomikali po stezi, ki je vodila s Črnega kala proti Kopiščem za žganje oglja, do katerih je vodila gozdna cesta iz Suše. Bil sem v sredini kolone. Nenadoma se je kolona pred menoj ustavila. Šel sem do patrolje predhodnice, v kateri je bil na čelu tovariš Matjaž, za njim pa mitraljezec Mitja s pomočnikom Francem Omanom. Ugotovil sem, da se Matjaž ne upa več naprej, zato sem sam stopil na čelo kolone in šli smo dalje. Naenkrat sem ugotovil, da ostalih ni za menoj. Vrnil sem se in brat Mitja mi je povedal, da je komandir odredil, da se vsi sezujemo in privežemo čevlje na nahrbtnike, da se bomo lahko gibali še bolj po tihem. Vsi smo se sezuli, in ko je prišel ukaz za pohod, ki smo ga šepetaje prenašali od borca do borca, sem krenil naprej. Ko sem se približal skladovnici drv ob kopišču, zaslišim klic »stoj« in da je sovražnik odpel brzo-strelko. Zakričal sem fantom za seboj »lezi« in se istočasno tudi sam vrgel na tla. Tedaj je zaropotalo, padli smo v strahovit križni ogenj sovražnikovih zased. Po nas je tolklo najmanj dvajset težkih mitraljezov in puškomitraljezov ter

nešteto pušk in brzostrelk, vmes pa so bobnele mine iz številnih minometalcev. Pokalo in grmelo je z vseh strani, kakor da se je razbesnel strahovit vihar, in to od približno pol enajstih zvečer skoraj neprekinjeno dve uri. Na poti ob kopišču sta mrtva obležala tovariš Matjaž in Franc Oman; ranjen skozi trebuh pa je obležal Janez Žakelj iz Žirov. Ko se je zdanilo, so ga našli Nemci. Ker je bil v nemški uniformi, so mislili, da je Nemeč in so ga prenesli v blizu spodaj stoječo hišo, po domače k Domačejkarju. Hranili so ga z mlekom. Ko je prišel k zavesti, so ugotovili, da je partizan, in ga potem ustrelili pod orehom blizu hiše. V strahovitem pokanju in grmenju smo se nekateri po mrtvem kotu ob poti umikali nazaj. Ker pa je bila temna noč, se je pretežni del borcev razpršil. Od teh so se posamezniki skrili v pečine in na drevesa. Več so jih Nemci v naslednjih dneh odkrili in pobili, nekatere pa tudi ujeli. Le meni in komisarju Jožetu Černiču-Kostji je uspelo v tem hrupu zbrati v skalovju nad prizoriščem napada skupino borcev. Ko sem ukazal, da se preštejemo, sem ob prvem štetju ugotovil, da nas je skupaj še šestnajst. Preštevali smo šepetaje, tako da je vsak za svojim predhodnikom povedal svojo številko. Ob tretjem štetju med intervali strahovitega pokanja nas je bilo še 13. Borce sem potem popeljal po najhujši strmini pod cesto, ki pelje na Prvo ravan nazaj proti Črnemu kalu med nemškimi zasedami, ki smo jih ugotavljali po bliskanju njihovega orožja ob streljanju po nas oziroma po streljanju na slepo, ker nas niso ne videli ne slišali. Šli smo bosí in po dolgem času smo z razbitimi in krvavimi nogami prišli v kotanjo okrog 200 metrov izpod Črnega kala. Tu smo se obuli.

Ko sem ugotovil, kje smo, smo odšli v smeri proti Gorenji Žetini in se potem na dveh, po moji oceni najbolj prikladnih mestih, poskusili prebiti pod Koprivnikom v območje Mladega vrha. Toda obakrat smo naleteli na nemške zasede, ki so začele divje streljati proti nam. Ker se je že začelo daniti, sem borcem predlagal, da se zatečemo v grapo, ki leži globoko med Žetino in Jelovico. Ker so se strinjali, smo odšli navzdol, kamor smo prišli ob prvem svitu. Tam smo se poskrili po grmovju in kotanjah, trije ali štirje borci pa so zlezli pod korenine velike smreke, ki jo je podrl vihar. Korenine so bile poraščene z grmovjem in srobotom, deloma pa sem jih potem zadelal še z vejami. S komisarjem Kostjo sva zlezla pod košat leskov grm, ki mu je visok sneg, ki tamkaj običajno zapade, privil veje k tlom, tako da sva komaj zlezla podnje. Ker tedaj še ni bilo dovolj svetlo, nisem opazil, da pelje tam mimo steza iz Dolenje Žetine na Jelovico. To sva s komisarjem ugotovila malo kasneje. Takoj za tem, ko sem se ulegel, sem zaspal, ker že tri noči nisem zatisnil oči. Komaj sem zadremal, me je Kostja sunil in me okregal, da smrčim in da naju zaradi mojega smrčanja lahko odkrijejo Nemci, ki gredo mimo. In res je čisto blizu naju po stezi šla kolona Nemcev. Nekateri od njih so v potoku pod nama zajemali v čutarice vodo in žvenketali z njimi. Kolona Nemcev se je mimo nas vila skoraj nepretrgano dve uri, to je od pol šestih do pol osmih zjutraj. Šli so v Blegoš iskat in hajkat tam razkropljene partizane. Tisti dan so njihove kolone prečesale vse vzhodno območje Blegoša, predele v območju nočnega spopada pa tudi po večkrat. Ko je zjutraj kolona šla tod skozi v Blegoš, je nekaj Nemcev šlo tik borcev skritih pod koreninami podrte smreke; kot so pozneje povedali, so s hrbti držali zemljo na koreninah nad njimi, da se ne bi kakemu Nemcu, če bi stopil nanje, udrla zemlja pod nogami in bi odkrili spodaj skrite borce. Pred neko košato smreko, ki je imela veje skoraj do tal, sta bila skrita Marjan Jamnikar-Simon in, mislim, da Janez Kopač-Boštjan. Proti njima sta se skozi grmovje prerila dva zajetna poli-

cista. Simon in Boštjan sta vanju naperila puški. Policista sta se spogledala in ostalim, ki so šli za njima, zavpila, da tod zaradi zaraščenosti z robido ni prehoda in se umaknila. Simon in Boštjan sta se takoj skrila v drugo zaklonišče v strahu, da bodo začeli območje preiskovati. Vendar se ni nič zgodilo. Policista verjetno nista povedala, da sta naletela na dva partizana. Tedaj so odgovorili živci tovarišu Gregorju Zupanu-Sulcu iz Ljubljane, ki je dejal, da ne vzdrži več. Iztrgal se je iz rok soborcev, ki so ga mirili, in planil navzgor proti Koprivniku. S treh strani je zaropotalo in Nemci so ga pokosili z brzostrelkami.

Kot sem že dejal, je s svojim manevriranjem in preboji Poljanska četa, ne da bi to vedela, zvalila za seboj glavnino nemških sil v Blegošu. S tem je omogočila ostalima četama (Loški četi in četi iz druge grupe), da sta se zvečer 3. avgusta brez strela izvili iz Blegoša čez mejo v Italijo. Tako se je končala blegoška ofenziva, v kateri je pretrpela Poljanska četa velike izgube. V celoti je v Blegošu padlo 15 borcev, štirje pa so bili ujeti. Razen že navedenih, ki so padli ob prvem jurišu, so padli še naslednji: Franc Bajt-Bojan, Engo Ciuha-Matjaž, Bogomir Lukman-Bogo, Vinko Čblak, Franc Oman, Jože Peternel-Mitja, Ivan Pelipenko, Jože Pelipenko, Janez Žakelj-Anžon in Gregor Zupan-Sulc. Ujeti pa so bili: Ivan Klemenčič-Žane, Janez Močnik-Lisjak, Janez Pintar in Anton Podobnik-Žakelj. Že po tem, ko so se uspeli prebiti iz Blegoša, pa je v taborišču v Zlatem vrhu padel Pavle Žakelj, ujeta pa sta bila Marjan Jamnikar-Luka in Zdravko Marušič-Živko.

Kljub tem velikim izgubam so se preživelci in v ofenzivi razkropljeni borci Poljanske čete kmalu ponovno zbrali in nadaljevali z bojem. To še zlasti potem, ko je bila četa okrepljena z novimi borci-prostovoljci z območja Medvod, ki so v juliju in avgustu prišli v partizane v Loško četo, pa so jih potem premestili v Poljansko četo. To so bili: Ivan Bizant-Niko, Edo Bregar-Don, Ivanka Knific-Irena (poročena Švara), Maks Mrzlikar-Gorjan, Gvido Šmalc-Jan in Jože Trampuš-Miloš. Razen teh pa sta septembra prišla v partizane v našo četo še: Magdalena Juran-Saša (poročena Tomič) in Janko Fajfar-Aljoša. Nadalje so bili iz drugih partizanskih enot v septembru in oktobru 1942 v Poljansko četo dodeljeni še: Marija Jamnikar-Špela (poročena Dolenc), ki je bila prej v Dolomitskem odredu, Niko Kavčič-Gorazd iz Loške čete, Maks Kos-Krištof iz Selške čete, Janez Kosterov-Adolf, prej bil v II. grupi, Vinko Mrzlikar-Gorki iz Dolomitov, Albin Ramovš-Tarzan iz Notranjskega odreda, Silvo Štibelj-Dimač iz Selške čete, Emil Štravs-Murn, prej v Gorenjskem odredu, Anica Šuštaršič-Marjanca (poročena Pervanje) in Miloš Zihel-Mišo (pozneje Prešeren) iz Dolomitov. V novembru pa so prišli v partizane v Poljansko četo še: Franko Kesič-Cene, Alojz Dolinar-David, Stane Ponamarenko in Anton Kržišnik-Ljubo, vsi štirje iz Žirov ter Nada Tavčar iz Poljan. V četo je jeseni prišel tudi neki tovariš Abel, za katerega identifikacija ni uspela.

Ob opisanih dogajanjih in ob neprestanem hudem pritisku velikih nemških sil na partizanske enote, so konec julija 1942 operativno pobudo ponovno prevzeli Nemci, partizanske enote pa so bile več ali manj potisnjene v defenzivo. Zopet se je dogajalo, da so majhne nemške žandarmerijske in policijske patrulje, ki so pogosto štejele le 10 do 15 mož, včasih pa še manj, križarile po vaseh in gozdovih ter pogosto tudi ponoči iz zased sredi gozdov in na raznih prehodih in križpotjih prežale na premike manjših skupin partizanov in jih napadale; zlasti pa posamezne borce in kurirje, ki so jih prestrezale in ubijale, več pa tudi ujele. Že tako hud položaj je bil za partizanske enote še težji, ker tedaj na te-

renu razen posameznih zaupnikov, na katere smo se oslanjali, ni bilo nobene širše organizacijske povezave simpatizerjev in somišljenikov OF — skratka, nismo imeli organiziranega zaledja. Zato so se morale partizanske enote s hrano in drugimi potrebščinami tedaj oskrbovati v pretežni meri z rekvizicijami v trgovinah in pri izdajalcih in sodelavcih z okupatorjem ter pri hudih nasprotnikih OF in partizanov. Vse to je zmanjševalo našo borbeno in akcijsko sposobnost za napade in spopade s sovražnikom.

Zato je gorenjsko politično in vojaško vodstvo ugotovilo, da je organiziranje zaledja nujno potrebno za nadaljnji razmah osvobodilnega gibanja in mobilizacije v partizane, še zlasti tistih fantov, ki jim je grozil vpoklic v nemško vojsko. Spričo tega so poslali iz partizanskih enot na teren nekaj borcev, ki naj bi delali kot politični aktivisti in organizatorji OF in partije, prek katerih bodo izvajali mobilizacijo v partizane in organizirali v čim večji meri tudi oskrbo partizanskih enot s hrano in drugimi potrebščinami. To je bilo izredno važno tudi zaradi hitro bližajoče se zime, ker bi sicer brez organiziranega zaledja bil nadaljnji obstoj partizanov na Gorenjskem resno ogrožen, če že ne nemogoč. Danes lahko mirno ugotovimo, da je bilo obdobje jeseni in prehoda na zimo 1942—1943 najtežje obdobje partizanstva na Gorenjskem.

Po direktivi gorenjskega pokrajinskega političnega in vojaškega vodstva so poveljstva čet Poljanskega bataljona že v drugi polovici septembra 1942 izbrala iz svoje sestave nekaj borcev in jih določila za politično delo na terenu. Za območje Poljanske doline sva bila za to delo določena z Milanom Žakljem-Žirovnikom. Na to delo sva bila poslana ob začetku oktobra 1942. Tudi iz ostalih dveh čet Poljanskega bataljona je bilo v oktobru poslanih na politično delo določeno število borcev na območje tedaj formiranega novega okrožja Škofja Loka, ki je bilo razdeljeno na pet rajonov. Borci, ki smo bili poslani na politično delo na terenu, smo sprva to nalogo opravljali še kot pripadniki poedinih čet in smo se iz političnega dela med prebivalstvom ter iz raznih sestankov in razgovorov na terenu še vedno redno vračali v taborišča svoje čete. Kmalu pa smo organizirali svoja zavetišča, vanje smo se zatekali za predanitev in počitek. Čeprav je bilo delo na terenu zaradi nemških patrolj, ki so križarile po vaseh in gozdovih ter postavljale zasede in prežale na partizane, zelo zahtevno in nevarno, smo z vsem srcem opravljali svoje naloge in z največjo zavzetostjo in vsemi svojimi sposobnostmi delovali med ljudmi in jih pridobivali za sodelovanje v narodnoosvobodilnem gibanju ter vzpostavljali in širili organizacijo OF.

S tovarišem Milanom Žakljem-Žirovnikom sva kmalu ugotovila, da široko zastavljenega političnega dela na terenu ne bova zmogla sama. Zato sva ob koncu novembra in decembra s soglasjem poveljstva Poljanske čete pritegnila na to delo še Rafaela Buha-Ježeva in Pavleta Platišo-Todorova. Enako je bilo v drugih četah oziroma rajonih. Z zavzetim delom smo v rajonu Poljane uspeli v obdobju oktober—december 1942 prodreti skoraj v vse vasi ter vzpostaviti in razpresti široko mrežo sodelavcev in zaupnikov OF. V tem času smo v organizacijsko mrežo OF zajeli okrog 65 vasi in zaselkov. Ta mreža je slonela v pretežni meri na terenskih odborih OF (kasneje smo jih imenovali krajevni ali vaški odbori OF), ki smo jih uspeli organizirati v večini vasi, deloma pa tudi na posameznih sodelavcih in zaupnikih OF, ki so postali zarodki bodočih odborov.

Enako se je odvijalo politično delo na terenu tudi v drugih rajonih okrožja Škofja Loka. Rezultati našega dela niso izostali. Fantje, ki jim je grozil vpoklic v nemško vojsko, so množično vstopali v partizane. Široko razmahnjeno delo

političnih aktivistov in odborov OF je ponovno vzvalovilo borbenost ter narodno in revolucionarno zavest množic, kar se je odrazilo v ponovnem hitrem vzponu splošne ljudske vstaje proti okupatorju; vzbrstela je prava partizanska pomlad 1943. V tem vzponu vstaje je hitro naraščala partizanska vojska na Gorenjskem. Iz treh številčno dokaj šibkih bataljonov ob začetku leta 1943 je do maja 1943 narastel Gorenjski odred na devet bataljonov, razen tega pa je bilo v tem času poslanih v partizanske enote na Dolenjsko okrog 800 neoboroženih fantov, ki so prišli ali bili »mobilizirani« v partizane. Iz Poljanskega, tedaj bataljona Lojzeta Kebeta, so do maja 1943 nastali 4 bataljoni, in sicer: Poljanski, Selški, Škofjeloški in Dražgoški (3. bataljon Gorenjskega odreda je bil Poljanski, 4. bataljon je bil Selški, 8. bataljon je bil Škofjeloški in 9. bataljon je bil Dražgoški).

Gradivo in viri

*Zbornik dokumentov in podatkov o NOV, VI/2 (1953), dok. št. 42, 43, 50, 58, 64, 65, 66, 69, 76, 92, 105 in 106. Dokumenti nemških okupatorjev: 161, 167, 175, 181, 183, 184, 185, 195, 207 in 211. — Zbornik dokumentov in podatkov o NOV, VI/3 (1965), dok. št. 32, 33, 35, 38, 39, 40, 44, 58, 59, 89, 95, 96 in 128. — Zbornik dokumentov in podatkov o NOV, VI/6 (1961), dok. št. 20. — Zbornik Jesen 1942, dok. št. 1, 6, 7 in 8. — Dokumenti ljudske revolucije v Sloveniji, knjiga 3, 1966, dok. št. 17, 120 in 131. — Franc Dijak-Štefan: Cuvarji slovenskih gozdov, zbornik *Boj pod Triglavom*. — Vinko Repe-Triglavski: Boj nad zamrznjenimi prepadi, zbornik *Boj pod Triglavom*. — Niko Kavčič: Ustanovitev, razvoj in akcije Loške čete v letu 1942, *Loški razgledi* 2, 1955. — Pavle Mrak, Dogodki med narodnoosvobodilno vojno v šolskem okolišu Gabrk, *Loški razgledi* 3, 1956. — Franc Biček-Bruno: Loška četa od junija do septembra 1942, *Loški razgledi* 4, 1957. — Janko Mrovlje-Marko: Kdo so padli partizani?, *TV-15*, 28. 8. 1980. — Janko Mrovlje-Marko: Zapiski o Poljanski četi (I), *Borec* 1980, št. 2. — Janko Mrovlje-Marko: Zapiski o Poljanski četi (II), *Borec* 1980, št. 3/4. — Franc Benedik: *Vstaja na Gorenjskem leta 1941*, Gorenjski muzej Kranj, april 1981. — Franc Konobelj-Slovenko: *Jeseniška četa in Cankarjev bataljon v letu 1942*. — Terezija Traven: *Žrtve fašističnega nasilja v občini Ljubljana Šiška*, arhiv ZZB NOV Ljubljana Šiška. — Jože Mekinda-Franci: *Pohod II. grupe odredov na Štajersko* — Bogo Flander: *Bataljon, zbrano delo, 1980 (uredil E. Cesar)*. — Anton Peternel-Igor: *Ofenziva na Blegoš, Spomini na partizanska leta*, knjiga 3, 1949. — Maks Mrzlikar-Gorjan: Počeci organizacije osvobodilne fronte u Medvodama, biblioteka *Ratna prošlost naših naroda i narodnosti 1941—1942 u svjedočenjima učesnika NOB*, knjiga 19, Beograd 1975. — Spomini avtorja in njegovo arhivsko gradivo. — Vprašalne pole za borce Poljanskega bataljona od aprila 1942 do aprila 1943 (zbiranje še teče; do 30. septembra je izpolnjenih 42 pol). — Pri zbiranju, dopolnjevanju in preverjanju gradiva so mi dali ustne podatke in izjave nekdanji borci Poljanskega bataljona tovariši: Maks Krmelj-Matija, Ivan Bizant-Niko, Karel Notar-Kovač, Rok Celar-Nande, Josip Logar-Pajo (Božo), Julij Nardoni-Sever in Janko Mrovlje-Marko.*